

Cudze chwalicie – swego nie znacie

**Album atrakcji turystycznych
Stowarzyszenia – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”
oraz Fundacji „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy”**

Wstęp

18 kwietnia 2013 r. Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj” oraz Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy” zawarły porozumienie w celu realizacji projektu „Cudze Chwalicie – Swego Nie Znacie” o akronimie CUDCHWAL, w ramach działania 421 „Wdrażanie projektów współpracy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–13. Projekt realizowany był od 31 XII 2013 r. do 31 VII 2014 r. na terenie całego powiatu żywieckiego oraz gminy Istebna (powiat cieszyński) i zakładał ewidencję pod kątem turystyki dziedzictwa kulturalnego i historycznego gmin objętych działaniami projektu, a także wprowadzenie nowych produktów turystycznych oraz narzędzi promocyjnych.

Realizacja projektu miała na celu promocję obszarów Stowarzyszenia – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj” oraz Fundacji „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy”: turystyki, rekreacji, aktywnego trybu życia, wypoczynku, produktów lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego obszarów partnerskich LGD: integracji, aktywizowania mieszkańców i ich zaangażowania w kreowanie rozwoju lokalnego, poprawy jakości obsługi turystów i dostępności informacji turystycznej poprzez organizację i przygotowanie 15 tras questingowych i 1 bazy atrakcji turystycznych obszaru partnerskich LGD, wydanie 1 publikacji – przewodnika atrakcji turystycznych, 1 mapy atrakcji turystycznych, opracowanie i wykonanie 32 roll-upów na temat atrakcji turystycznych, naprawę i aktualizację 4 makiet oraz materiałów dotyczących atrakcji turystycznych. Dzięki działaniom podjętym w projekcie możliwe były odtworzenie regionalnych legend i historii o miejscach znajdujących się na obszarze partnerskich LGD, promocja lokalnych atrakcji turystycznych, pogłębienie wiedzy na temat regionu, poprawa atrakcyjności turystycznej gmin należących do LGD, a także zwiększenie zaangażowania mieszkańców w kreowanie rozwoju lokalnego.

Jednym z działań podjętych w projekcie było wyznaczenie w każdej gminie trasy questingowej. Questing to metoda odkrywania dziedzictwa miejsca polegająca na tworzeniu

nieoznakowanych szlaków, którymi można wędrować, kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach (źródło: *Ekoturystyka i odkrywanie dziedzictwa. Zbiór dobrych praktyk*, red. Dominika Zaręba, Kraków 2008). Quest łączy funkcję edukacyjną z dobrą zabawą – zarówno dla tworzących questy, jak i samych uczestników.

Uczestnik zabawy questowej staje się poszukiwaczem kulturowych i historycznych skarbów najbliższej okolicy. Jego przewodnikiem jest mapka z wierszowanym opisem i instrukcjami. Wędrując zgodnie z nimi i rozwiązując zagadki oraz łamigłówki, dociera do ciekawych miejsc, tajemnic, legend. Na końcu wędrowiec odkrywa skarb, którym zazwyczaj jest skrzynka z pieczętką – jej przybicie na ulotce poświadcza, że rozwiązał quest.

Metoda ta jest innowacyjna dla terenu Żywiecczyzny. Dodatkowo została wybrana ze względu na stale rosnącą popularność i zgodność z założeniami i celami projektu.

W każdej gminie zorganizowano spotkania edukacyjno-aktywizacyjne dla grup zaangażowanych w tworzenie questów oraz jeden wyjazd studyjny w każdej LGD (Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj” zorganizowało wyjazd do Gorzyc - poznanie tras questingowych m.in. w Turzy Śląskiej, Łaziskach, Czyżowicach, Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy” zorganizowało wyjazd do Kęt, Zatoru i Lackorony). W sumie odbyło się 45 spotkań i 2 wyjazdy studyjne. Ich efektem było opracowanie przez uczestników 15 tras questingowych, gotowych do wdrożenia na terenie poszczególnych gmin (wydrukowanie ulotek informacyjnych o trasach questów, rozmieszczenie 15 skrzynek zawierających pieczętki stanowiące dla questowych odkrywców potwierdzenie ukończenia trasy).

W ramach projektu stworzono również bazę atrakcji turystycznych stanowiącą wirtualny portal turystyczny obszaru partnerskich LGD – www.cudnebeskidy.pl – grupujący zinventoryzowane atrakcje turystyczne (150 obiektów/rekordów wraz z dokumentacją fotograficzną), a także wydano albumy-przewodniki i mapy.

Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj” swoim zasięgiem obejmuje 10 gmin powiatu żywieckiego (Czernichów, Jeleśnia, Koszarawa, Lipowa, Lodygowice, Milówka, Radziechowy-Wieprz, Rajcza, Ujsoły, Węgierska Górka) oraz 1 gminę powiatu cieszyńskiego (Istebna). Gminy należące do obszaru działalności Stowarzyszenia, leżą w obrębie Beskidu Śląskiego, Żywieckiego i Małego. Obszar ten charakteryzuje się dużą różnorodnością kulturową i społeczną, jednocześnie to właśnie dziedzictwo kulturowe jest składnikiem budującym tożsamość regionalną jego mieszkańców. Teren ten ma bogatą historię, której ślady przetrwały do dziś – zamieszkują go ludzie o podobnej gwarze, zwyczajach i obrzędach, których łączy nie tylko sposób życia, ale i piękna, rajska przyroda. To tu żyją niezwykle utalentowani artyści, którzy swoimi tradycyjnymi wyrobami promują lokalną kulturę, przekazywaną z pokolenia na pokolenie.

„Żywiecki Raj” zrzesza: osoby fizyczne, przedsiębiorców, samorządy oraz organizacje pozarządowe. Jego aktyw-

Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy” jest Lokalną Grupą Działania (LGD) dla 4 żywieckich gmin: Gilowice, Łękawica, Ślemień, Świnna.

Charakterystyczną wspólną cechą dla całego tego terenu jest położenie geograficzne w dorzeczu dwóch górskich rzek, Kocierzanki i Koszarawy. Region jest bardzo atrakcyjny przyrodniczo, turystycznie, historycznie i kulturowo.

Fundacja 2006 r. wspiera rozwój turystyki, kultury i produktu lokalnego tych czterech żywieckich gmin. Co roku inicjuje i wdraża ciekawe pomysły i projekty, przygotowuje nowe atrakcje dla turystów i mieszkańców, równocześnie dbając o zrównoważony rozwój turystyki i produktu lokalnego (niewielkie imprezy, publikacje, konkursy, szkolenia i warsztaty, targi, questingi, karty rabatowe itd.). Fundacja zrealizowała samodzielnie lub dofinansowała: konkursy i szkolenia dotyczące tradycji, ekologii, kulinariów, cykl

ność opiera się na szeregu działań, które mają na celu rozwój obszaru LGD oraz ożywienie gospodarcze i społeczne poprzez realizację lokalnej strategii rozwoju. Do najważniejszych celów stowarzyszenia należą: efektywne wykorzystanie niepowtarzalnych walorów środowiskowych i wspieranie odnawialnych źródeł energii, oparcie się na produkcji lokalnym jako elemencie promocji dziedzictwa kulturowego oraz pielęgnacja gwary i zwyczajów góralskich, a także rozwój obszaru poprzez promocję zdrowego trybu życia – wspieranie sportu i aktywnej turystyki.

ul. Pod Górą 4, 34-300 Żywiec
tel.: 33 4754821, www.zywieckiraj.pl

Obszar objęty LGD: 918 km²

Ludność: 108 007 mieszkańców

Liczba gmin: 11

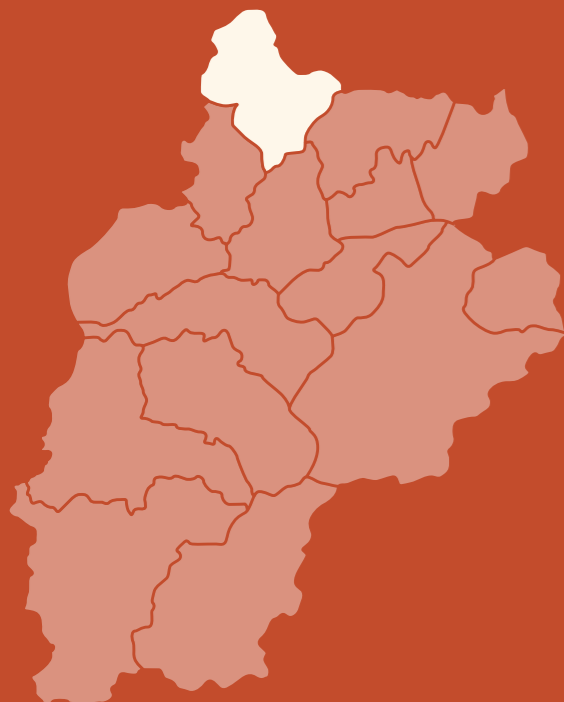
ul. Wspólna 13, 34-331 Świnna
tel.: 607711166, 609171188, 33 4754477,
www.partnerstwo.beskidy.org

Obszar objęty LGD: 155 km²

Ludność: 21 429 mieszkańców

Liczba gmin: 4

gmina Czernichów

Powierzchnia: 5640 ha

Ludność: 6744 mieszkańców

Sołectwa: Czernichów, Międzybrodzie Bialskie, Międzybrodzie Żywieckie, Tresna

Odległości drogowe: Żywiec – 15 km, Białsko-Biała – 25 km

Strona internetowa: www.czernichow.com.pl

Widok spod Jaworzyny na Żar, Jezioro Międzybrodzkie i zachodnią część Beskidu Małego

Gmina Czernichów leży nad malowniczymi przełomami rzeki Soły w Beskidzie Małym, przez jego miłośników zwanym „Pięknym”. Gminę w 62% zajmują lasy, a w 9% jeziora. Gmina charakteryzuje się również dużą ilością głęboko wciętych dolin potoków Roztoka, Ponikiewka, Żarnówka, Isepnica, zasilających koryto Soły. Na terenie gminy znajdują się dwie zapory/elektrownie wodne: „Porąbka” w Międzybrodziu Bialskim oraz elektrownia w Tresnej. Dzięki zaporom powstały przepięknie położone sztuczne jeziora: Międzybrodzkie i Żywieckie, gdzie amatorzy sportów wodnych mają do dyspozycji przystanie z żaglówkami, kajakami, rowerkami wodnymi, a nawet stateczkami turystycznymi. Do lokalnych atrakcji turystycznych zaliczyć należy również podziemną elektrownię szczytowo-pompową na górze Żar, ze zbiornikiem wodnym na szczycie. Na górę Żar można się dostać kolejką linowo-torową.

Osoby lubiące aktywny wypoczynek mogą wybierać spośród licznych form rekreacji, takich

jak: kajakarstwo, żeglarstwo, pływanie, wędkarstwo, nurkowanie, Nordic Walking, biegi górskie, jazda na rowerze, piesze wędrówki, jazda na saniach, nartach, snowboarding, gry i zabawy sportowe. Dużą atrakcją gminy jest możliwość uprawiania szybownictwa, paraglidingu czy lotniarstwa na stokach góry Żar w Międzybrodziu Żywieckim. Ukształtowanie terenu zapewnia długie i pełne wrażeń loty, przy wykorzystaniu wszystkich trzech rodzajów wznoszeń: żagla, kominów termicznych i fali górskiej. To tutaj od 1938 r. działa szkoła szybowcowa. Góra Żar to miejsce z licznymi atrakcjami dla najmłodszych: zjeżdżalnią pontonową, placem zabaw, parkiem linowym, całosezonowym torem saneczkowym. Szczyty Beskidu Małego, tzn.: Czupel (933 m n.p.m.), Magurka (909 m n.p.m.), Rogacz (899 m n.p.m.), Cisowe Grapy (810 m n.p.m.), Jaworzyna (864 m n.p.m.), Kościelec (736 m n.p.m.) i Żar (761 m n.p.m.), na które można wejść licznymi szlakami turystycznymi, oferują zapierające dech w piersiach widoki z panoramą Beskidu Małego,

Śląskiego i Żywieckiego, a nawet Tatr. Wyznaczone trasy nadają się zarówno do pieszych wędrówek, jak i do rowerowego cross country lub downhillingu. W zimie na pasjonatów sportów zimowych czekają dobrze przygotowane trasy zjazdowe przy wyciągu orczykowym w Międzybrodziu Bialskim na wschodnim stoku Magurki i wzdłuż kolejki torowo-linowej na południowym stoku Żaru.

Z uwagi na swoje unikatowe położenie (między górami Beskidu Małego i nad jeziorami Międzybrodzkim i Żywieckim) gmina Czernichów jest jednym z najbardziej wyjątkowych i godnych zobaczenia miejsc w Polsce. Tutejsze atrakcje, bogata baza noclegowa i gościnność mieszkańców sprawiają, że Czernichów jest doskonałym miejscem wypoczynku o każdej porze roku.

Zespół elektrowni wodnych „Porąbka-Żar”

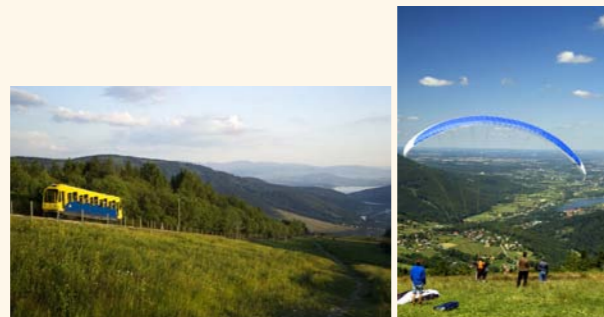
Ukształtowanie terenu gminy Czernichów zadecydowało o tym, że na jej obszarze wybudowano najpierw dwie zapory/elektrownie wodne na rzece Sole: elektrownię „Porąbka” w 1936 r. i elektrownię „Tresna” w 1966 r., a następnie elektrownię szczytowo-pompową „Porąbka-Żar”. Dwie pierwsze elektrownie są nie tylko źródłem energii elektrycznej, ale również regulują poziom wody w dwóch powstałych w ten sposób sztucznych jeziorach: Międzybrodzkim i Żywieckim. Elektrownia szczytowo-pompowa „Porąbka-Żar” to unikatowy w skali światowej obiekt energetyczny, jedna z największych budowli hydroenergetycznych w Polsce. Elektrownia powstała w 1979 r. i jest jedyną w kraju elektrownią podziemną. Znajduje się w Międzybrodziu Bialskim, ma moc 500 MW i największy na świecie spadek wody (440 m). Ogromny zbiornik wodny na górze Żar, stanowiący integralną część elektrowni, w kształcie deltoidu, ma 650 m długości oraz 250 m szerokości w najszerszym miejscu. Mieści ponad 2 mln m³ wody, której maksymalna głębokość wynosi 28 m, a obwałowania mają ponad 30 m wysokości. Elektrownia ma za zadanie regulować system energetyczny w czasie szczytów i zapadów obciążenia, a krótki rozruch kwalifikuje ją również do pracy interwencyjnej. Wewnątrz góry zainstalowane są turbiny, które wraz z innymi instalacjami zajmują przestrzeń o wielkości porównywalnej do kościoła Mariackiego.

Góra Żar

Góra Żar (761 m n.p.m.) to wyjątkowe miejsce. Będąc w gminie Czernichów, należy je obowiązkowo odwiedzić. Żar leży w Beskidzie Andrychowskim (wschodnia część Beskidu Małego) i jest bez wątpienia najbardziej charakterystyczną częścią tego regionu, ze względu na niepowtarzalne widoki – ze szczytu góry rozciąga się panorama na Jezioro Żywieckie, Pasma Magurki Wilkowickiej i Hrobczą Łąkę. Na szczycie znajduje się zbiornik wodny elektrowni szczytowo-pompowej, obok którego można zjeżdżać na całorocznym grawitacyjnym torze saneczkowym. Na stoku góry usytuowana jest kolej linowo-terenowa Żar. Obok dolnej stacji kolei znajduje się zjeżdżalnia pontonowa, a w lesie – park linowy Trollandia z kilkoma trasami o różnej trudności. Dla najmłodszych do dyspozycji jest minipark linowy Zoolandia z prostymi kółkami z przeszkodami zawieszonymi pomiędzy domkami zainstalowanymi na drzewach, z siatką zabezpieczającą przed upadkiem.

Góra Żar to również raj dla miłośników sportów ekstremalnych na niebie i na ziemi – w powietrzu królują szybowce i paralotnie, a dla fanów dwóch kółek przygotowano ekstremalne trasy rowerowe. Góra Żar znana jest też z „magicznego miejsca”, w którym samochody jadą same pod górę.

Górska Szkoła Szybowcowa ŻAR im. Adama Dziurzyńskiego

Górska Szkoła Szybowcowa ŻAR im. Adama Dziurzyńskiego to lotnicza mekka dla pilotów szybowcowych. Lotnisko szybowcowe na szczycie góry Żar powstało w 1936 r. i do lat 70. XX w. start szybowców odbywał się za pomocą naciąganych ręcznie gumowych lin. Szybowce transportowane były na szczyt Żaru na specjalnych wózkach kolejki szynowej (dziś na jej miejscu funkcjonuje kolejka torowalinowa). Budowa zbiornika wodnego na Żarze spowodowała przeniesienie lotniska ku podnóżu góry, skąd szybowce są holowane przez samoloty. Dzięki budowie elektrowni na górze Żar szkoła otrzymała w ramach rekompensaty obszerny hotel i hangar. W tej górskiej szkole szybowcowej jako pilot szybowcowy swoje pierwsze kroki stawiał, należący do Aeroklubu Bielsko-Bialskiego, Sebastian Kawa, wielokrotny szybowcowy mistrz świata.

Kamienne szopy pasterskie

Kamienne szopy pasterskie to osobliwość etnograficzna Beskidu Małego, stanowiąca prawdziwą rzadkość historyczną zanikającej już gospodarki rolno-pasterskiej – polaniarskiej. Szopy oraz polany śródleśne są spuścizną po osadnikach wołoskich przybyłych w te okolice w XVI w. Ludność ta zajęła tereny górskie, które zostały wykarczowane pod łąki dla wypasu owiec, kóz i bydła. Na polanach znacznie oddalonych od wsi właściciele (pasterze) budowali szopy w celu przechowywania siana, sprzętu rolniczego, plonów, a czasami budowle służyły jako schronienie dla zwierząt i ludzi. Ze względu na pełnione funkcje szopy miały prymitywną konstrukcję, ściany wykonane były z bloków miejscowego piaskowca niczym niespojonego, stanowiąc mocne, szczelne powierzchnie, przykryte dwuspadowym dachem krytym gontem lub darnicą. Brak okien, dymnika, miejsca do spania oraz sposób lokalizacji w terenie wyróżnia kamienne szopy Beskidu Małego spośród innych tego typu budowli pasterskich w polskich Karpatach. Przykładem tych interesujących budowli w okolicy Międzybrodzia Żywieckiego jest szopa na Kramarce (na Cisowych Grapach) oraz szopa na Cinalkowej Polanie (na stokach Kiczery).

Jezioro Międzybrodzkie i Jezioro Żywieckie

Jezioro Międzybrodzkie i Jezioro Żywieckie to dwa zbiorniki wodne połączone zaporą w Tresnej, znajdujące się na terenie Beskidu Żywieckiego. Latem w obu jeziorach można się kąpać, pływać rowerkami wodnymi, kajakami i łódkami, które wypożycza się w wielu prywatnych wypożyczalniach. Wędkarzom jeziora gwarantują obfitość ryb. Po Jeziorze Żywieckim latem kursuje statek wycieczkowy „Ziemia Żywiecka”, który cumuje tuż przy zaporze w Tresnej.

Quest „Szybowcowy zawrót głowy na górze Żar”

Gdzie to jest?

Wyprawa odbywa się w Międzybrodziu Żywieckim, w gminie Czernichów, na północ od Żywca.

Dojechać tu można drogą 948 z Żywca w kierunku Oświęcimia. Quest rozpoczyna się przy parkingu koło Ośrodka Aktywnego Wypoczynku Żar, przy dolnej stacji kolei linowo-torowej.

Tematyka

Quest przedstawia historię szybownictwa związaną z górą Żar i prezentuje pasję ludzi do latania. Opowiada o różnych rodzajach szybowców i o tym, dlaczego unoszą się one w powietrzu.

Czas przejścia questu: 15–30 min

Twórcy questu: Wanda Makola, Włodzimierz Makola, Krzysztof Haase, Zofia Stwora, Monika Stwora, Anna Piechnik, Małgorzata Szemla, Dominika Wawak, Roman Rokita, Teresa Zyzak

Trójstyk

Powierzchnia: 8432 ha

Ludność: 11 854 mieszkańców

Sołectwa: Istebna, Jaworzynka, Koniaków

Odległości drogowe: Żywiec – 38 km, Bielsko-Biała – 60 km

Strona internetowa: www.istebna.eu

gmina Istebna

Gmina Istebna leży w południowej części województwa śląskiego, u styku trzech granic: polskiej, czeskiej i słowackiej. Tworzą ją trzy miejscowości: Istebna, Jaworzynka i Koniaków, położone na malowniczych zboczach Beskidu Śląskiego. W gminie stale rozwija się infrastruktura turystyczna. Baza noclegowa liczy ponad 2500 miejsc w nowoczesnych pensjonatach, kwaterach prywatnych i agroturystycznych.

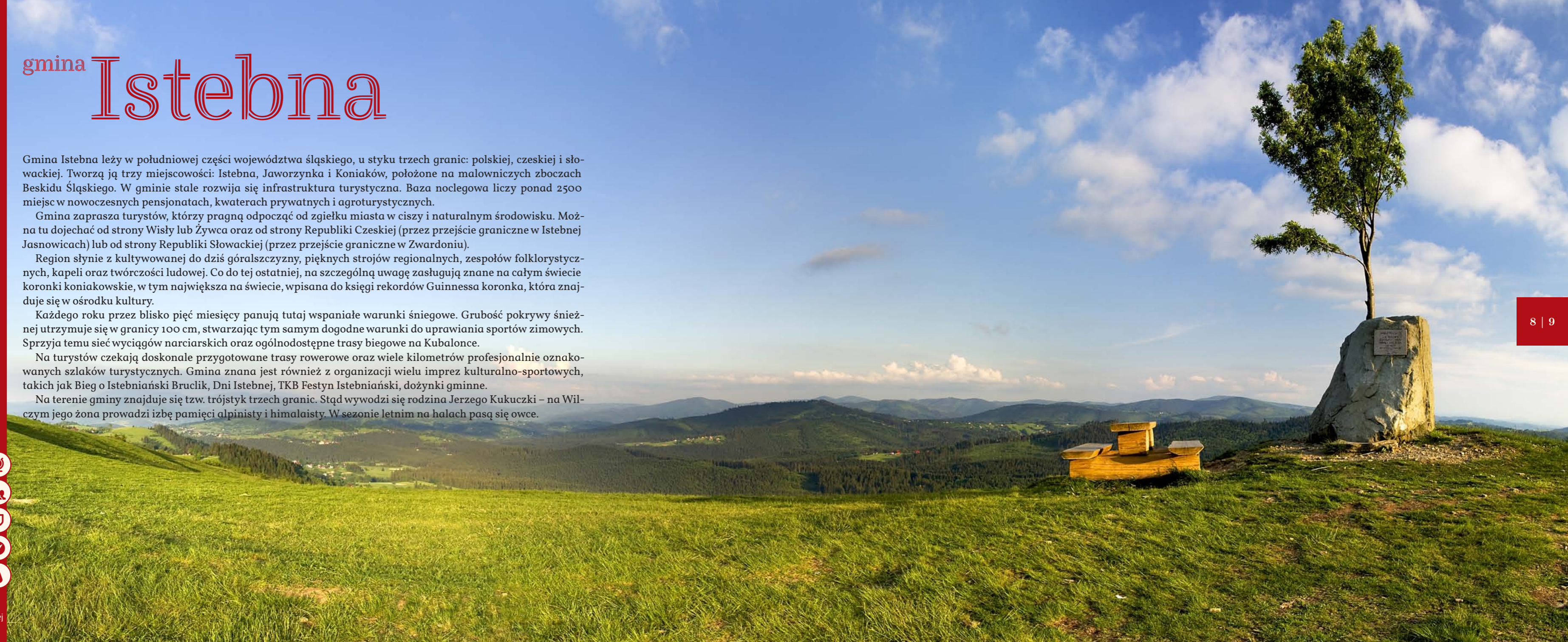
Gmina zaprasza turystów, którzy pragną odpocząć od zgiełku miasta w ciszy i naturalnym środowisku. Można tu dojechać od strony Wisły lub Żywca oraz od strony Republiki Czeskiej (przez przejście graniczne w Istebnej Jasnowicach) lub od strony Republiki Słowackiej (przez przejście graniczne w Zwardoniu).

Region słynie z kultywowanej do dziś góralszczyzny, pięknych strojów regionalnych, zespołów folklorystycznych, kapeli oraz twórczości ludowej. Co do tej ostatniej, na szczególną uwagę zasługują znane na całym świecie koronki koniakowskie, w tym największa na świecie, wpisana do księgi rekordów Guinnessa koronka, która znajduje się w ośrodku kultury.

Każdego roku przez blisko pięć miesięcy panują tutaj wspaniałe warunki śniegowe. Grubość pokrywy śnieżnej utrzymuje się w granicy 100 cm, stwarzając tym samym dogodne warunki do uprawiania sportów zimowych. Sprzyja temu sieć wyciągów narciarskich oraz ogólnodostępne trasy biegowe na Kubalonce.

Na turystów czekają doskonale przygotowane trasy rowerowe oraz wiele kilometrów profesjonalnie oznakowanych szlaków turystycznych. Gmina znana jest również z organizacji wielu imprez kulturalno-sportowych, takich jak Bieg o Istebniański Bruclik, Dni Istebnej, TKB Festyn Istebniański, dożynki gminne.

Na terenie gminy znajduje się tzw. trójstyk trzech granic. Stąd wywodzi się rodzina Jerzego Kukuczki – na Wilczym jego żona prowadzi izbę pamięci alpinisty i himalaisty. W sezonie letnim na halach pasą się owce.

Kurna Chata Jana Kawuloka w Istebnej Wojtoszach

Kurna Chata to bardzo dobrze zachowany przykład dawnego domu góralskiego. Została zbudowana w 1863 r., a obecnie mieści się w niej muzeum z wystawą zabytkowych sprzętów oraz instrumentów pasterskich, na których grę prezentuje kustosz chaty Janko Macoszek, przybliżając w ten sposób odwiedzającym klimat i dzieje dawnych czasów. Dom jest kryty gontem, ma dwie izby i sień na środku. W czarnej izbie znajduje się „kurlawy”, czyli dymny piec, z którego dym wydostawał się wprost do tej izby, gdyż dom nie posiadał komina. Związane to było z podatkiem, który w tamtych czasach płacono nie za dom, ale za komin. Wewnątrz budynku można podziwiać dawny wystrój wnętrza, sprzęty codziennego użytku (np. żarna służące do wyrobu mąki) oraz tradycyjne instrumenty. Prowadzone są tam także warsztaty wyrobu masła czy heklowania koronek koniakowskich.

Muzeum regionalne Na Grapie w Jaworzynce Gorzołkach

Muzeum to miniskansen pokazujący skrawek dawnego życia miejscowych górali, na którego terenie znajdują się zabytkowa chałupa – tzw. „kurna” z 1920 r., stodoła, tradycyjna kuźnia, ule i budynek muzeum. Obiekt ten powstał w 1993 r. z inicjatywy poety i pisarza Jerzego Ruckiego, który urodził się w Jaworzynce, ale mieszkał poza granicami naszego kraju – w Szwajcarii. Z tęsknoty za ojczyzną, pragnąc zachować historię rodzinnej ziemi, postanowił zbudować muzeum.

W muzeum znajdziemy wielopokoleniowe stroje z terenu Trójwsi Beskidzkiej, prace miejscowych twórców i rzemieślników, a w budynkach skansenu zobaczymy tradycyjne wyposażenie domu góralskiego, instrumenty muzyczne, narzędzia rolnicze, a także niezbędne na tych terenach zimą narty, czyli „skize”, oraz „tyniny” służące do chodzenia po śniegu. W izbie znajduje się wyjątkowy kurny piec, osadzony na odwróconych świerkowych korzeniach. Nad piecem suszono zioła, a potem robiono z nich napary i nalewki (według receptur przekazywanych z pokolenia na pokolenie), które stosowane były na wszelkie dolegliwości.

Muzeum Koronki – Izba Pamięci Marii Gwarek w Koniakowie

Muzeum to królestwo koronek koniakowskich. Powstało w 1962 r., poświęcone jest dorobkowi lokalnych twórczyń, a szczególnie słynnej Marii Gwarek – doświadczonej instruktorki heklowania. Zobaczyć w nim można wiele ciekawych koronek i „uheklowanych” arcydzieł, znanych na całym świecie. Znajduje się tam sporo interesujących eksponatów: czepce, obszycia chust, kryzy, kołnierzyki, wstawki do bielizny pościelowej, firanki, „ząbki” (serwetki na półki, z których każda ma inny wzór i kształt, inspirowany elementami przyrody i natury), a także ostania praca Marii Gwarek – niedokończona, bo przerwana jej śmiercią – serwetka dla królowej Anglii Elżbiety II. Miejsce jest warte odwiedzenia w celu poznania długiej historii koronczarstwa w Koniakowie.

Leśny Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Istebnej

To miejsce, gdzie każdy znajdzie coś dla siebie. W budynku ośrodka można dzięki nowoczesnym multimedialnym prezentacjom dowiedzieć się wielu ciekawych rzeczy na temat flory i fauny Beskidu Śląskiego. Dzieci mogą pobawić się w ciekawe gry i zabawy, wejść do nory borsuka, a także posłuchać gadającego drzewa. Można pospacerować ścieżkami wokół ośrodka z oryginalnym akacyjowym placem zabaw i miejscami odpoczynkowymi, a także podziwiać piękny, kwitnący od wiosny do jesieni Ogród Roślin. W pobliżu znajdują się ścieżki edukacyjne: „Olza” przy amfiteatrze i „Zaolzie” przy kompleksie sportowym, które zachęcają do dłuższych spacerów.

Trójstyk

Trójstyk to nietypowe miejsce w Jaworzynce, gdzie zbiegają się granice trzech państw: Czech, Polski i Słowacji. Dokładny punkt zbiegu trzech granic znajduje się w głębokim wąwozie, którym płynie potok, a zaznaczony jest niewielkim grani-

towym obeliskiem. Strumyk ten jest szczególny, gdyż mając ok. 3 km długości, płynie przez terytoria trzech państw i ma aż trzy nazwy. W Polsce to Wawrzaczowy Potok, w Czechach – Potok Kubankowski, a na Słowacji – Potok Goryłów. Styk granic stanowi środek okręgu opisanego na wierzchołkach trójkąta równoramiennego, które to wierzchołki tworzone są przez trzy monolity granitów (po jednym w każdym państwie). Ten beskidzki „trójstyk” powstał po rozpadzie Czechosłowacji w 1993 r. Do monolitów podczas ich budowy w 1995 r. włożono zamknięte w metalowych tulejach pamiątki – rozmaite dokumenty, ówczesne gazety i monety.

Punkt widokowy Ochodzita w Koniakowie

Ochodzita to najwyższy szczyt Koniakowa i Trójwsi Beskidzkiej (895 m n.p.m.). Jak głosi lokalna legenda, górę należało obchodzić, bo często przesiadywali na niej zbójnicy – stąd nazwa. Ze szczytu tej bezleśnej góry można podziwiać zapierającą dech w piersiach dookólną panoramę Polski, Czech i Słowacji. Na szczycie znajduje się tablica z opisanymi szczytami gór. Latem spotkać tu można miłośników paralotniarstwa i pasące się owce, zimą zaś szusują tutaj narciarze.

Quest „Śladami mistrza spod Złotego Gronia”

Gdzie to jest?

Na Anđziółwce ma start przygoda nasza,
Gdzie karczma Po Zbóju przejezdnych zaprasza.
Znajdziesz ją przy drodze między Wisłą a Istebną,
Na parkingu auto zmieści się niejedno.

Tematyka

Przepiękna góraska gmina Istebna
To pełna uroku kraina podniebna.
Na styku trzech granic łatwo ją znajdziecie
w Beskidzie Śląskim, w cieszyńskim powiecie.
Nasz szlak to nie wycieczka błaha.
Zwiedzisz tu muzeum Jana Wałacha,
Wielkiego artysty, malarza i grafika,
Światowej sławy drzeworytnika.

Czas przejścia questu: 1 godz.

Twórcy questu: Karina Czyż, Barbara Juroszek, Elżbieta Polok, Oliwia Szotkowska, Aneta Legierska, Lucyna Ligocka-Kohut, Tadeusz Papierzyński, Jakub Bury, Ewa Cudzych, Barbara Wałach

Gmina Jeleśnia

Gmina Jeleśnia położona jest w północnej części Beskidu Żywieckiego, w Kotlinie Żywieckiej. Przez teren gminy przepływają rzeki Koszarawa i Sopotnia, a także liczne górskie potoki: Pewlica, Kamienna, Krzyżówka, Glinne.

Gmina jest otoczona czterema pasmami górskimi: grupą Pilska (1557 m n.p.m.), Lipowskiej Góry (1324 m n.p.m.) i Romanka (1366 m n.p.m.) w centralnej, południowej i południowo-zachodniej części, Pasma Babiej Góry biorącego swój początek od przełęczy Glinne (809 m n.p.m.) na południowym wschodzie, Pasma Przedbabiogórskiego zwanego Jałowieckim oraz najmniejszego Pasma Pewelskiego na północnym wschodzie. Na terenie gminy leży Pilsko, drugi co do wielkości (po Babiej Górze) szczyt w Beskidzie Żywieckim, ograniczony z jednej strony przełęczą Glinne, z drugiej natomiast Halą Cudzychową. Najwyższy punkt (1557 m n.p.m.) leży po stronie słowackiej, gdzie znajduje się krzyż, a pod szczytem biegnie granica państwowa. W podszczytowej części polskiej strony Pilska znajduje się schronisko PTTK na Hali Miziowej oraz zlokalizowana jest infrastruktura orczykowych wyciągów narciarskich. Na terenie gminy leżą trzy rezerваты: Pilsko, Romanka oraz Pod Rysianką. Gmina Jeleśnia to doskonała baza wypadowa na szlaki turystyczne, co wiąże się również z tym, że oferuje ona bogatą i różnorodną bazę noclegową.

W gminie kultywowane są lokalne tradycje – słynna jest ze swoich ozdób bibułkowych, a także drewnianych zabawek ludowych. Podczas tradycyjnego redyku (uroczystego wyjścia owiec na hale na wypas letni) można zobaczyć obrzęd mieszania owiec, który ma na celu uformowanie ze zwierząt będących własnością wielu właścicieli jednego stada. Ta impreza folklorystyczna organizowana jest zawsze w którąś majową sobotę i ma na celu promocję owczarstwa na Żywieczyźnie.

W gminie Jeleśnia miłośnicy historii II wojny światowej znajdują punkt oporu sił polskich składający się z dwóch grup bojowych: „Przyborów” i „Krzyżowa”, obejmujący pozostałości pięciu betonowych schronów.

Kościół pw. św. Wojciecha w Jeleśni

Pierwszym kościołem w Jeleśni był kościół drewniany zbudowany w XV w. Spłonął w latach 20. XVII w., jednak w roku 1626 zbudowano nowy, murowany w stylu barokowym, którego patronem został św. Wojciech. Początkowo był to kościół jednonawowy. Pod koniec XVIII w. został powiększony przez dobudowanie naw bocznych i wieży. W świątyni znajduje się kilka cennych zabytków sztuki z XVIII w., m.in.: rokokowy ołtarz główny, chrzcielnica i ambona, dębowe konfesjonały, chór muzyczny, drewniane epitafium, kamienne kropielnice w kruchcie, dzwon na wieży, monstrancja. W czasie I wojny światowej Austriacy zarekwirowali dwa zabytkowe dzwony, a także piszczałki organów. Zwieńczenie ołtarza zdobi barokowe wyobrażenie Boga Ojca z witrażem przedstawiającym postać św. Wojciecha. W świątyni są również ciekawe zabytkowe obrazy, rzeźby i naczynia liturgiczne. Z kruchty prowadzą schody na chór, gdzie znajdują się organy piszczałkowe. Obok kościoła, wśród starych zabytkowych drzew, ostał się fragment dawnego przykościelnego cmentarza.

Stara Karczma w Jeleśni

Stara Karczma w Jeleśni to jedna z ostatnich oryginalnych karczm w Polsce. Została prawdopodobnie wybudowana w XVIII w., ale być może postawiono ją znacznie wcześniej, nawet w XVI w. (mogli to zrobić pasterze wołoscy, którzy byli założycielami wsi Jeleśnia). W czasach zaboru austriackiego karczma stała się własnością Habsburgów, obecnie należy do Spółdzielni Turystyczno-Handlowej „Pilsko” i mieści się w niej restauracja i kawiarnia. Budynek pełnił początkowo funkcję leśniczówki, jako zajazd myśliwski na czas polowań i odpoczynku. Pomiędzy karczmą a kościołem św. Wojciecha znajduje się plac, który kiedyś był popularnym miejscem targowym na ważnym szlaku kupieckim, zwanym bursztynowym, łączącym Żywiec z Orawą.

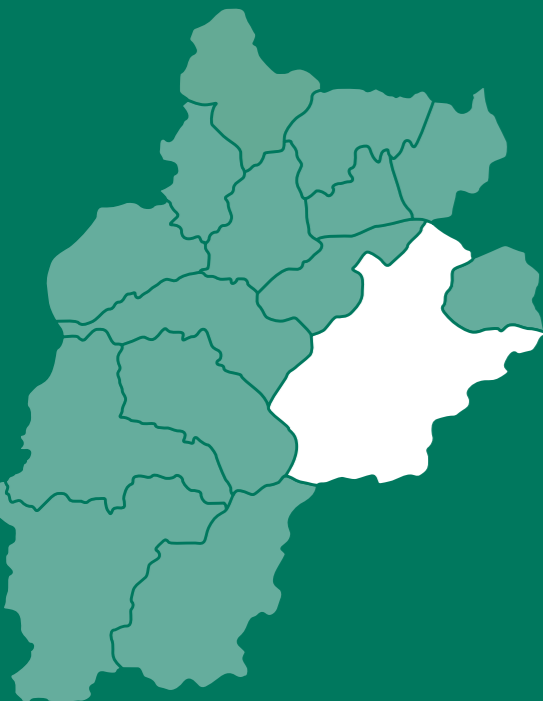
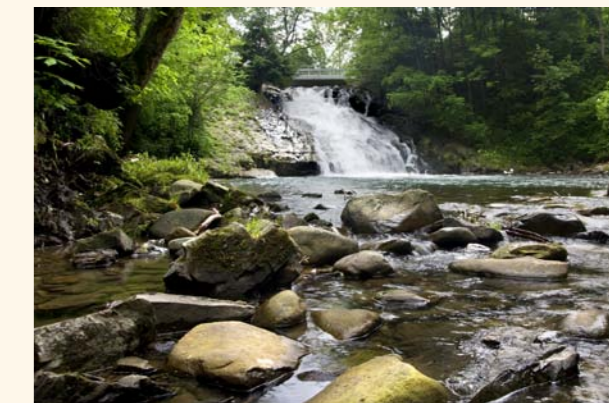
Karczma posiada konstrukcję wieńcową, podwale podtrzymuje solidna, gruba belka. Dach jest łamany, pokryty gontem z dymnikami. Wnę-

trze Starej Karczmy charakteryzuje góralski wystrój urozmaicony kompozycjami kwiatów z bibuły, z których słynie Jeleśnia, a w menu odnaleźć można typowe potrawy charakterystyczne dla tego regionu. Częstymi gośćmi karczmy w XVII i XVIII w. byli zbójnicy, którzy grasowali w Beskidach, prawdopodobnie również okradając jej klientów, m.in. Jurek Fiedor, zwany Proćpokiem, ukarany za zbrojstwo śmiercią i stracony w Kamesznicy.

Wodospad w Sopotni Wielkiej

Wodospad w Sopotni Wielkiej to największy w Beskidach Zachodnich wodospad, położony na wysokości 620 m n.p.m., uznany za pomnik przyrody. W korycie potoku Sopotnia znajduje się wysoki na 10 m próg skalny, przez który przepływa woda skupiona w wąskiej rynnie skalnej. Spada ona po skośnie ustawionych warstwach piaskowca do wyrzeźbionego w dnie zagłębienia o głębokości do 5 m. Jest to rzadki przypadek wodospadu kataklinalnego, w którym warstwy skał opadają stromo, w tym samym kierunku co bieg wody.

Powierzchnia: 17 062 ha

Ludność: 13 474 mieszkańców

Sołectwa: Jeleśnia, Sopotnia Mała, Sopotnia Wielka, Korbielów, Krzyżowa, Krzyżówki, Pewel Wielka, Mutne, Przyborów

Odległości drogowe: Żywiec – 20 km, Bielsko-Biała – 44 km

Strona internetowa: www.jelesnia.pl

Pilsko

Stara legenda góralska mówi, że Pilsko miał się ożenić z Babią Górą, by razem panować nad całymi Beskidami. W przeddzień ślubu Pilsko upił się jednak i zgubił kapelusz. Królowa Beskidów nie chciała niższego od siebie i porzucony Pilsko ożenił się z Romanką. Historia ta dowodzi, że mieszkańcy Beskidu Żywieckiego od wieków potrafili ocenić, które góry są najwyższe w ich paśmie. Pilsko jest drugą co do wysokości górą w Beskidach (1557 m n.p.m.). Główny wierzchołek, płaski i rozległy, znajduje się po stronie słowackiej. Na polskich stokach najwyższa jest Góra Pięciu Kopców (1543 m n.p.m.), stanowiąca jeden z wierzchołków Pilska.

Góra Pięciu Kopców, podobnie jak i sama kulminacja Pilska, stanowi rozległą platformę szczy-

tową porośniętą kosodrzewiną i wysokogórkami halami. Napotkamy tu również liczny rumosz skalny. Pilsko jest więc drugim (obok Babiej Góry) szczytem w Beskidach, który wznosi się ponad pasmo regła górnego i wchodzi w piętro kosodrzewiny (w Beskidzie Żywieckim rośnie ona na wysokości 1400–1650 m n.p.m.).

Na szczycie Pilska znajdują się krzyż i ołtarz polowy. Na północnych stokach góry, przy żółtym szlaku z Hali Miziowej, ustawiono krzyż upamiętniający jedną z pierwszych ofiar kampanii wrześniowej, poległego w tym miejscu 1 IX 1939 r. żołnierza Franciszka Basika.

Pilsko jest drugą pod względem wysokości po Kasprowym Wierchu górą narciarską w Polsce. Oferuje narciarzom doskonałe warunki do jazdy przez wiele miesięcy w roku, a ulokowane na Hali

Miziowej górski hotel i schronisko PTTK gwarantują wszystkim odpoczynek i schronienie, podobnie jak położone we wsi Korbielów ośrodki narciarskie.

Pilsko jest jednocześnie doskonałą platformą widokową na góry Polski i Słowacji, a nawet Czech. Bez trudu dostrzeżemy stąd szczyty Beskidu Żywieckiego, Śląskiego i Małego. Podziwiać możemy również Gorce, Tatry, Małą Fatrę, Pasma Choczańskie, a w Czechach Beskid Śląsko-Morawski z charakterystyczną (dzięki wysokiej antenie) Łysą Górą (*Lyśa hora*). Przy bardzo dobrej widoczności wprawne oko dostrzeże nawet wschodnie szczyty Sudetów.

Pierwszy obiekt na Hali Miziowej stanął tu w roku 1930. Był to kunsztownie wykonany piętrowy budynek utrzymany w stylu architektury góralskiej. Schronisko szczęśliwie przetrwało wojnę, ale spłonęło w 1953 r. Pozostały po nim tylko prymitywne budynki gospodarcze, które na długi czas przejęły rolę schroniska. Nowy obiekt został otwarty w 2003 r. Jest to bardzo nowoczesne schronisko, z pokojami o wysokim standardzie, przestronną jadalnią, bufetem, a nawet salą konferencyjną.

Rezerwat Pilsko

Na wschodnich stokach Pilska od 1971 r. funkcjonuje rezerwat, który sięga po sam szczyt góry. Został on założony w celu chronienia górnoreglowego boru świerkowego oraz zbiorowisk murawowo-krzewinkowych i zarośli kosodrzewiny.

Na terenie parku rośnie 65 gatunków roślin naczyniowych i 26 mszaków, z tego wiele rzadkich roślin, takich jak: tojad mocny, podrzeń żebrowiec, widłak jałowcowaty, widłak wroniec. Ponadto występuje tu starodrzew, który ma ponad 200 lat, oraz świerki, które przekroczyły 350 lat. Niektóre z nich mają ponad 30 m wysokości, a średnica pnia wynosi ok. 70 cm. Miejsce to jest ostoją dla licznych gatunków zwierząt, w tym również bardzo rzadkich – wilka, rysia, niedźwiedzia i głuszca.

Stacja kosmiczna YSS i ciemne niebo

W Sopotni Wielkiej na terenie gminy Jeleśnia od 1994 r. ma swoją siedzibę Stowarzyszenie POLARIS – OPP. Jest to organizacja zajmująca się nowoczesnymi formami popularyzacji nauk ścisłych związanych z szeroko rozumianym kosmosem i nie-

bem. Wypracowała ona innowacyjną w skali regionu astroturystykę, gdzie wśród głównych atrakcji dostępna dla odwiedzających region jest m.in. Stacja Kosmiczna YSS, czyli model wnętrza jednego z modułów Międzynarodowej Stacji Kosmicznej (ISS) w skali 1:1. Po wejściu na pokład grupa sama prowadzi wylosowaną „misję kosmiczną” wg scenariusza, który niemal za każdym razem jest inny.

W makiecie Sopotni Wielkiej 2050 odbywają się z kolei seanse astronomiczne, podobne do tych w planetarium, jednak tutaj uczestnicy mogą nie tylko wysłuchać prezentacji i obejrzeć wirtualne gwiazdy, ale też poznać zasady ochrony ciemnego nieba.

Obserwacje astronomiczne to zarówno całonocne pokazy ciemnego nieba, jak i sesje słoneczne za dnia, odbywające się w zasadzie przez cały rok. Latem obserwacje terenowe prowadzone są na łózkach polowych; zimą, gdy leży śnieg – na specjalnych saniach obserwacyjnych. Do nocnych sesji dostosowane zostało oświetlenie uliczne w całej miejscowości, dzięki czemu Sopotnia Wielka jako jedno z pierwszych miejsc w Polsce posiada ochronę ciemnego nieba do obserwacji astronomicznych.

Quest

„Spacer po duszę... ukrytą w Janikowej Grapie”

Gdzie to jest?

W gminie Jeleśnia – najpiękniejszej gminie w powiecie żywieckim, położonej w Beskidzie Żywieckim. Początek questu znajduje się na parkingu na Mutnem, a zakończenie w Szalasie na Skale.

Tematyka

Podczas „spaceru po duszę” będziesz miał możliwość podziwiać malownicze panoramy wśród gór Jeleśni czy Mutnego, odwiedzić galerię przedmiotów z duszą i zdobędziesz szczyt Janikowej Grapy. Trasa wymaga wysiłku, gdyż trzeba pokonać wzniesienia, ale zapierające dech w piersiach widoki na okoliczne szczyty górskie nagrodzą trud.

Czas przejścia questu: ok. 3 godz.

Twórcy questu: Krystyna Walas, Grażyna Patera, Józefa Sidzina, Adam Kupczak, Władysław Krzyżowski, Eugenia Godziszka, Teresa Wojtarowicz, Sławomir Kubica

gmina Koszarawa

Gmina Koszarawa rozlokowana jest w dolinie na styku Beskidu Makowskiego i Żywieckiego. Jej obszar otaczają należące do kilku pasm grupy górskie: Grupa Mędralowej, Pasma Jałowieckie, Pasma Solnisk i Pasma Laskowskie. Początki wsi sięgają XV w., kiedy to dotarli tu Wołosi i założyli pierwszą osadę.

Gmina położona jest z dala od miast, ale to właśnie ta ustronność stanowi o jej wyjątkowym charak-

terze. Docenią to wszyscy ci, którzy szukają odpoczynku od zgiełku cywilizacji. Liczne szlaki piesze i rowerowe pozwalają na wniknięcie w głąb gór, a specyficzny mikroklimat sprawia, że zimą bardzo długo utrzymują się tu doskonałe warunki do uprawiania narciarstwa zjazdowego i biegowego.

Przez Koszarawę przebiega zielony szlak turystyczny rozpoczynający się na Moczarkach, przechodzący

na Mędralową, oraz bardzo atrakcyjny widokowo szlak żółty, obejmujący Pasma Laskowskie (szczyt Lasek, czyli Łosek) i przez Lachów Groń prowadzący na Jałowiec.

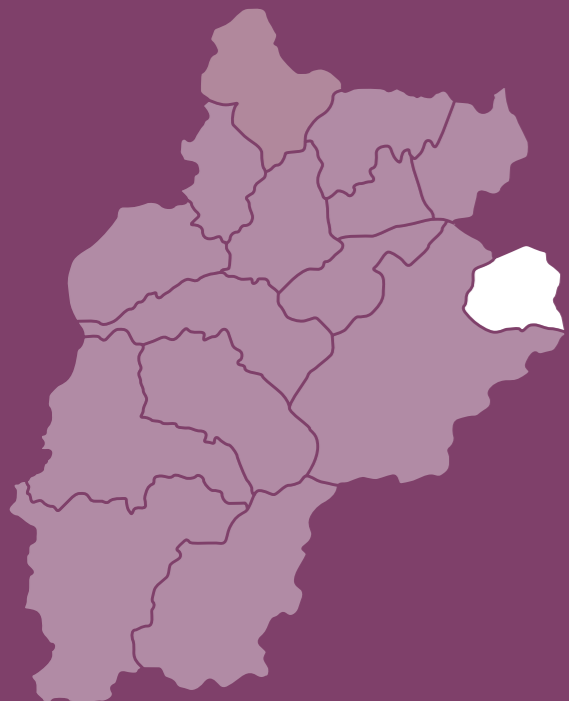
Gmina oferuje wycieczki o różnej skali trudności: od godzinnych spacerów po całodzienne wędrówki. Sztandarowymi trasami pieszych wycieczek są wyprawy na szczyty: Lachów Groń (1045 m n.p.m.), Jałowiec (1111 m n.p.m.), Mędralowa (1169 m n.p.m.), Jaworzyna (997 m n.p.m.) i Lasek (868 m n.p.m.). Z każdego z tych szczytów rozpościera się piękny widok na największe, a zarazem najpiękniejsze góry Beskidów: Babią Górę, Pilsko, masyw Romanki.

Równie piękne widoki podziwiać można z koszarawskich hal: Mędralowej, Kamińskiego, Janosz-

kowej. Dla mniej wytrawnych turystów atrakcyjne mogą być wycieczki na przełęcz Klekociny, na Beskidek czy do kapliczki Pod Holą. Natomiast najbardziej ambitnym turystom (tzn. posiadającym odpowiednią kondycję, wiedzę i przygotowanie) polecamy całodniową wyprawę na Babią Górę (1725 m n.p.m.) – najwyższy szczyt całych Beskidów Zachodnich, zaliczany do Korony Gór Polskich.

Koszarawa może pochwalić się naturalnymi trasami spacerowymi przebiegającymi dolinami i polanami leśnymi, a także bazą turystyczną. W pobliskich górach możemy zawitać do schronisk:

„Na Lasku”, „Na Adamach”, „Opaczne” pod Jałowcem i „Zygmuntówki” na przełęczy Klekociny. Na Lasku funkcjonuje tzw. Chatka Elektryków (inaczej: Studenckie Schronisko Turystyczne „Lasek”). Także Gminny Ośrodek Kultury w Koszarawie ma bogatą bazę noclegową, oferującą 70 miejsc oraz różnego rodzaju warsztaty, m.in. zabawki ludowej i bibułkarstwa. Na terenie gminy działa również zespół Jafarki, który kultywuje tradycje śpiewu i tańca oraz zwyczaje i obrzędy górali żywieckich.

Powierzchnia: 3156 ha

Ludność: 2450 mieszkańców

Sołectwa: Koszarawa, Koszarawa Bystra

Odległości drogowe: Żywiec – 19 km, Bielsko-Biała – 40 km

Strona internetowa: www.gminakoszarawa.pl

Panorama łąk nad centrum Koszarawy z widokiem na Pasma Laskowskie

Parafia pw. św. Karola Boromeusza

Parafia ta została erygowana w 1824 r., a murowany kościół, który tu powstał, konsekrowano w roku 1855. Kościół zbudowany jest w stylu późnoklasycystycznym na planie prostokąta. Jego ozdobą są cztery drewniane nastawne ołtarze udekorowane złocionymi fryzami, wieńcami i rozetami. Dzięki wieletoletnim staraniom parafian i hojności darczyńców (w tym samego cesarza Franciszka Józefa) kościół jest dziś jednym z piękniejszych XIX-wiecznych obiektów sakralnych na Żywiecczyźnie.

Klasztor i kościół pw. Stygmatów św. Franciszka

Ośrodek duszpasterski w Koszarawie Bystrej został utworzony 29 VI 1985 r. przez metropolitę krakowskiego kardynała Franciszka Macharskiego. Budowa klasztoru zaczęła się w 1993 r., a kościoła w 1998. Budynki zaprojektował mgr inż. architekt Zdzisław Mikołajek pochodzący z Koszarawy. Finałem starań o kościół w Koszarawie Bystrej stało się jego poświęcenie 4 X 2006 r. przez biskupa bielsko-żywieckiego Tadeusza Rakoczego.

Wspólnota parafialna liczy zaledwie 299 wierznych (dane na I 2008). Opieka duszpasterska jest sprawowana przez Zakon Braci Mniejszych z Prowincji Wniebowzięcia NMP z główną siedzibą w Katowicach Panewnikach.

Wystrój nowego kościoła w Koszarawie Bystrej świadomie nawiązuje do późnośredniowiecznych malowideł freskowych wykonanych przez prekursorów malarstwa zachodnioeuropejskiego, takich jak Cimabue i Giotto, których twórczość ściśle związana była z franciszkańskim patronatem. Autorką wystroju wnętrza jest Małgorzata Toborowicz.

Jałowiec

To szczyt położony na wysokości 1111 m n.p.m. w Beskidzie Makowskim. Góra jest częścią grupy Pasma Jałowickiego, które wraz z Grupą Mędralowej i Pasmem Solnisk tworzy tzw. Pasma Przedbabiogórskie. U podnóża Jałowca rozpościerają się doliny trzech rzek: Skawicy, Koszarawy i Stryszawki. Na zachodnich stokach Jałowca wybija źródło Koszarawy, która w Żywcu łączy się z Sołą, będąc jej prawobrzeżnym dopływem.

Na Jałowcu rozlokowane są dwie duże polany: podszczytowa Hala Trzebuńska i mniejsza, mocno już zarastająca, Polana Krawcowa. Pierwsza z nich przez wieki była intensywnie eksploatowana wypasem owiec. Zanik tradycji pasterskich powoduje, że zarasta ona od dołu młodnikiem świerkowym, mimo to nadal stanowi doskonałą platformę widokową. Ze szczytu Jałowca możemy podziwiać Beskid Żywiecki z górującymi szczytami Rysianki, Romanki, Pilska i oczywiście Babiej Góry. Widać również najwyższe szczyty Beskidu Śląskiego, a nawet słowacką Małą Fatrę (*Malá Fatra*).

W czasie okupacji hitlerowskiej Jałowiec stanowił granicę pomiędzy III Rzeszą a Generalną Gubernią. Na szczycie do dziś znajdują się pozostałości strażnicy, podobnie jak na położonej poniżej Przełęczy Cichej.

W roku 2000 wystawiono na Hali Trzebuńskiej drewniany krzyż upamiętniający pobyt tutaj dwóch kardynałów: Wyszyńskiego i Wojtyły.

Quest „Między Łoskiem a Prusokiem”

Gdzie to jest?

Koszarawa to mała wieś w województwie śląskim, w powiecie żywieckim, ok. 20 km od Żywca. Nazwa miejscowości pochodzi z języka włoskiego (*cosar* oznacza przenośną zagrodę dla owiec). Miejscowość położona jest w dolinie rzeki Koszarawa. Dojechać tu można z Żywca drogą wojewódzką 945 na Korbielów, skręcając w Jeleśni. Początek questu znajduje się na parkingu przy XIX-wiecznym kościele pw. św. Karola Boromeusza w Koszarawie.

Tematyka

Spacer trasą questu pozwoli Ci poznać wyjątkowe walory przyrodniczo-krajoznawcze Koszarawy i jej okolic. Podczas wędrowki zobaczysz ciekawe zabytki sakralne, a na górskim szlaku odwiedzisz urokliwe miejsca z przepięknymi beskidzkimi widokami.

Czas przejścia questu: ok. 2 godz.

Twórcy questu: Anna Wilczęga, Elżbieta Janoszek, Maria Puda, Lidia Franek, Eugeniusz Kępka, Maria Piecha, Czesława Słowik, Katarzyna Góra

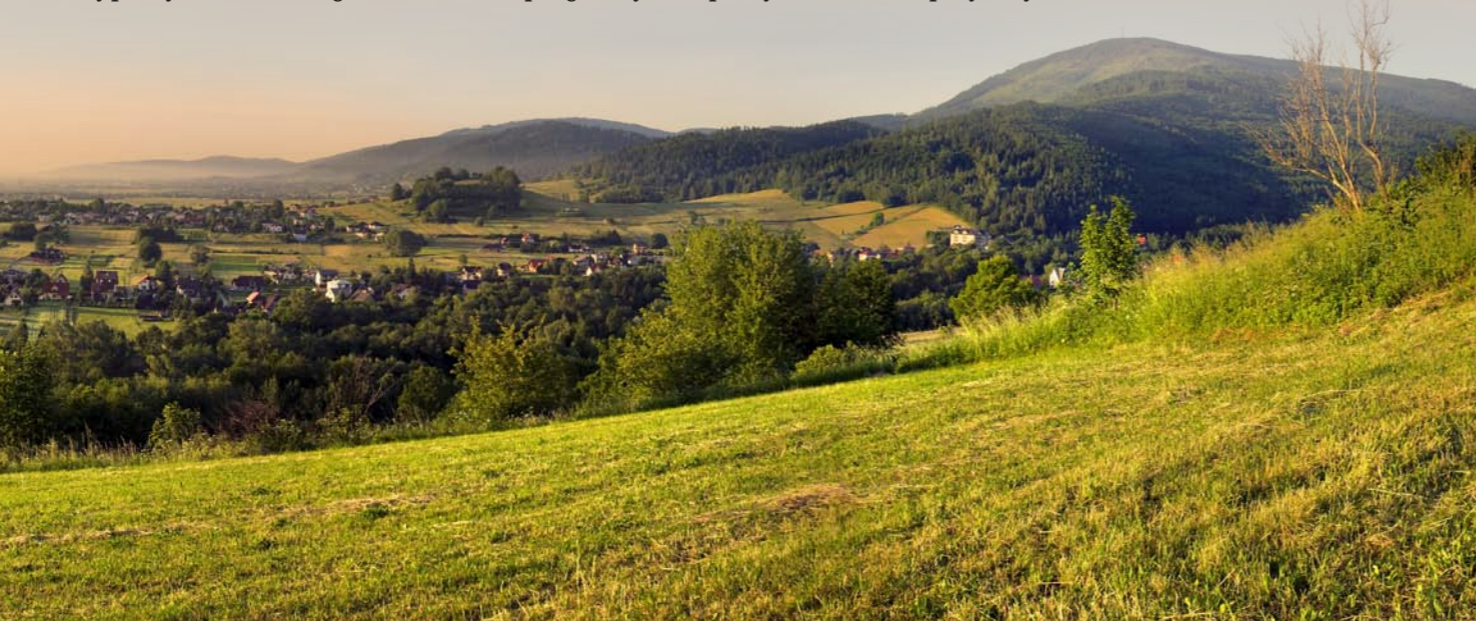

gmina Lipowa

Gmina Lipowa położona jest u podnóża Skrzycznego (1257 m n.p.m.), będącego najwyższym szczytem Beskidu Śląskiego. Wschodnią część gminy zajmuje Kotlina Żywiecka, co wpływa na zróżnicowaną rzeźbę terenu i budowę geologiczną, gwarantując duże bogactwo walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Urozmaicone ukształtowanie gminy daje doskonałe warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Zachodnią część zajmują obszary chronione: Park Krajobrazowy Beskidu Śląskiego oraz rezerwat przyrody nieożywionej Kuźnie. Największą atrakcją faunistyczną jest głuszec – gatunek silnie zanikający i zagrożony. Na terenie gminy Lipowa wyznaczona została ostoja głuszca, która swym zasięgiem obejmuje obszar projektowanego rezerwatu Stary Bór.

Na obszarze gminy znaleźć można ciekawe formacje skalne, takie jak wychodnie skalne na szczycie Malinowskiej Skały, jaskinie w rezerwacie Kuźnie (gdzie można zobaczyć dwie jaskinie: Chłodną i Pod Balkonem), Dolina Zimnika z odsłoniętymi fragmentami fliszu karpackiego, jak również inne geostanowiska i pomniki przyrody. Krajobraz Kotliny Żywieckiej można podziwiać z punktów widokowych znajdujących się na Hali Ostre, Hali Jaszkowej i Skrzyczem, ale również z mniejszych wzniesień położonych na terenie gminy.

Kościół parafialny z XIX w., tryptyk Świętej Rodziny z XVI w. i kaplica z 1862 r. z późnorennesansowym ołtarzem to unikatowe zabytki gminy Lipowa. Szczególnego charakteru nadają temu obszarowi przydrożne kapliczki, które na stałe wtopiły się w lipowski krajobraz. Wszystko to sprawia, że gmina ma doskonałe walory przyrodnicze i wypoczynkowe, szczególnie dla osób spragnionych odpoczynku na łonie przyrody.

Powierzchnia: 5872 ha

Ludność: 10 286 mieszkańców

Sołectwa: Lipowa, Leśna, Sienna, Stotwina, Ostre, Twardorzeczka

Odległości drogowe: Żywiec – 15 km, Bielsko-Biała – 26 km

Strona internetowa: www.lipowa.pl

Widok z pół w Lipowej na Skrzyczne

Kościół pw. św. Bartłomieja w Lipowej

Kościół powstał w 1350 r. i był przebudowywany dwukrotnie: w 1. poł. XVI i przy końcu XIX w. (wtedy przy usuwaniu starego kościoła powstawał jednocześnie nowy). Kościół zyskał charakter neogotycki. Wielki ołtarz, datowany na koniec XVI w., zawiera rzeźbioną grupę przedstawiającą Chrystusa Pana, św. Bartłomieja i apostołów. W świątyni znajduje się cenny tryptyk Świętej Rodziny z 1540 r., pochodzący z ołtarza głównego pierwotnego, drewnianego kościoła. Tryptyk składa się z trzech obrazów malowanych na desce z podkładem kredowym, przedstawiających św. Annę Samotrzecią, św. Jana Chrzciciela i św. Bartłomieja, będącego patronem parafii.

Izba regionalna

Na terenie Lipowej warto odwiedzić izbę regionalną założoną w 2000 r. w budynku gospodarczym Wandy i Władysława Bułków, będącą swego rodzaju regionalną ścieżką edukacyjną. W jednym miejscu zgromadzono wiele pamiątek związanych z Żywiecczyzną i bez wątpienia stanowiących cenne źródło informacji o dziedzictwie kulturowym regionu. Na ścianach wiszą 200-letnie zegary ściennie, zabytkowe dzwonki i zbirki góralskie, obrazy o tematyce góralskiej i liczne trofea myśliwskie – wśród nich na uwagę zasługują piękna kolekcja rogów oraz głowa jelenia. W izbie można oglądać również przedmioty domowego użytku, kolekcję żelazek z duszą, młynki do kawy i pieprzu, „maśniczki”, szatkownice, tarki do prania itp. Nie brak także elementów stroju góralskiego, np. pasów góralskich, ciupag i kapeluszy. Jak na izbę regionalną przystało, znajduje się tu również kolekcja instrumentów muzycznych, w tym góralskie skrzypce i trombity.

Dolina Zimnika

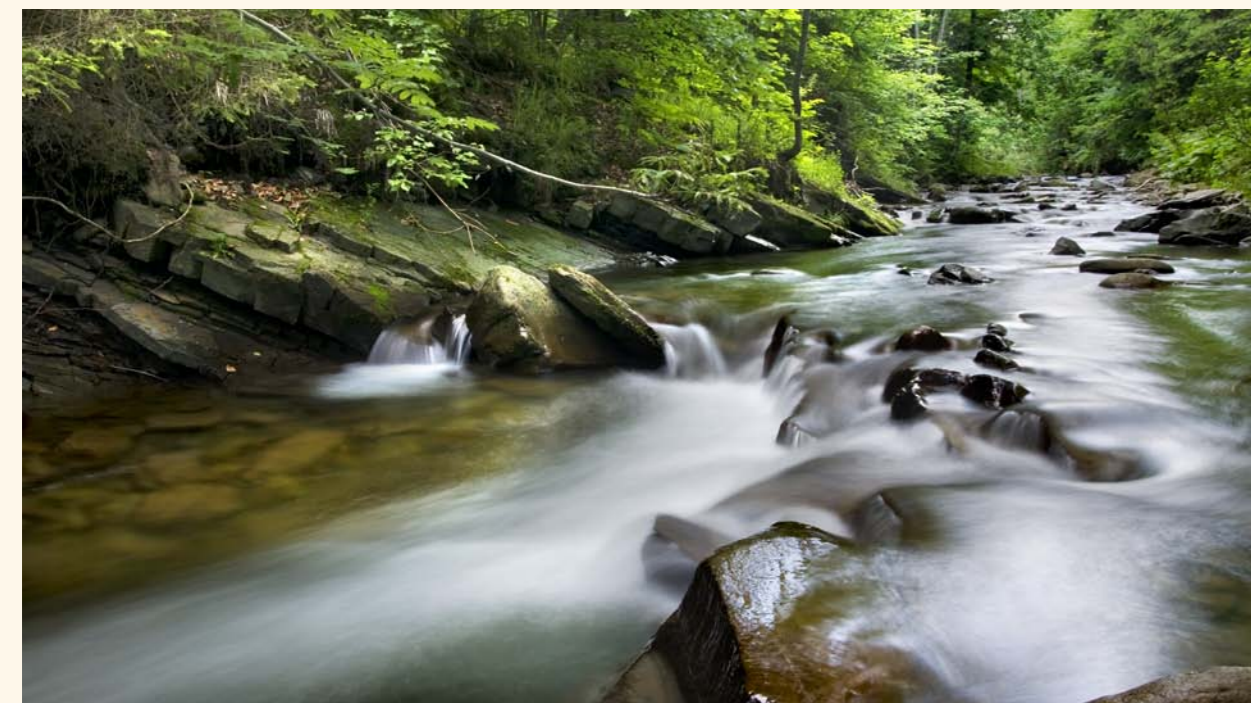
Dolina Zimnika, zwana również doliną potoku Leśnianka, położona jest w Beskidzie Śląskim, na terenie Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego. Dolina znajduje się na wysokości ok. 600 m n.p.m., a jej dnem płynie potok Leśnianka, którego źródło bije w okolicach kotła górskiego, zamkniętego stokami Magurki Wiślańskiej, Zielonego Kopca i Malinowskiej Skały. W końcowym biegu Leśnianka wpada do Soły, po drodze pozostawiając jednak ślad, który sprawia, że ta dolina jest tak atrakcyjna. Erozja wgłębna w dnie potoku wyeksponowała formacje skalne oraz liczne progi i kaskady. Działania potoku odsłoniły w wielu miejscach warstwy fliszu, z którego zbudowany jest Beskid Śląski. Okolice

potoku są naturalnymi siedliskami wielu rzadkich roślin i zwierząt. Wystarczy tu chociażby wymienić tojad mocny, wawrzynek wilczyłyko, a także orzesznicę, popielicę, gacka brunatnego, wydrę czy wreszcie kumaka górskiego.

Dolina stanowi doskonałe miejsce do wypoczynku i rekreacji. Cenią ją turyści piesi, rowerzyści i narciarze biegowi. Cisza, spokój i piękny krajobraz dopełnione są doskonale przygotowaną infrastrukturą turystyczną. Największą atrakcją jest bez wątpienia ścieżka dydaktyczna „Dolina Zimnika” urządzona przez Nadleśnictwo Węgierska Górka w ramach Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Beskidu Śląskiego”. Trasa ścieżki liczy 1,5 km i pozwala zapoznać się z walorami przyrodniczymi tej okolicy.

Drewniana dzwonnica w Siennej

Ta dzwonnica, ze względu na swe historyczne i architektoniczne walory, nie może być pominięta. Ma konstrukcję słupową, obitą deskami pokrytymi warstwą drewnochronu koloru brązowego, na podmurówce betonowej. Dwupoziomowy, czterospadowy, kryty blachą pomalowaną na czerwony kolor dach zwieńczony jest krzyżem. Dzwon został zakupiony w intencji poległych na wojnie, ze składek mieszkańców. W 1919 r. zawieszono go na słupach, gdzie wisiał do roku 1926. W tym właśnie roku została wybudowana drewniana dzwonnica. W 1941 r. Józef Jakubiec i Anna Sapeta zdjęli dzwonek i zakopali w ziemi, ratując go w ten sposób przed konfiskatą Niemców. W 1970 r. zdemontowano dzwonnice i wybudowano nową, którą jeszcze tego samego roku rozebrano. Ponownie zbudowano inną dzwonnice na wzór pierwotnej. W latach 70. XX w. ówczesne władze zabroniły używania dzwonka. W 1991 r. państwo Michał i Krystyna Sowa odremontowali dzwonek i przywrócili zwyczaj dzwonięcia. Obok dzwonnicy stoi figura Chrystusa Nazareńskiego z roku 1811, o czym świadczy, obecnie zamalowany, napis na cokole.

Skrzyczne

Skrzyczne wznosi się na wysokość 1257 m n.p.m. i jest tym samym najwyższym szczytem Beskidu Śląskiego. Znajduje się w północno-wschodniej części pasma, a jego charakterystyczny kształt (ostro opadające ku wschodowi zbocze wysokie na niemal 800 m) i wysoki nadajnik RTV ulokowany na szczycie sprawiają, że Skrzyczne jest łatwo rozpoznawalne nawet z odległych Tatr.

Andrzej Komoniecki, XVIII-wieczny wójt Żywca i pisarz, twierdził w swoim słynnym dziele *Chronografia albo Dziejopis Żywiecki*, że pomiędzy szczytami Małego Skrzycznego i Skrzycznego znajdował się staw pełen żab. Wydawane przez nie odgłosy miały stać się przyczynkiem do nadania nazwy gór.

Skrzyczne na swych stokach kryje aż kilkanaście jaskiń szczelinowych (typowych dla rejonu Beskidu). Największą z nich jest Jaskinia Pajęcza, o długości 61 m. Pragnących ją zobaczyć zmartwi fakt, że od kilku lat wejście do niej jest zawałone.

Panorama ze szczytu Skrzycznego jest bardzo rozległa. Widać stąd doskonale Kotlinę Żywiecką, Beskid Śląski, Żywiecki i Mały. Przy dobrej pogodzie widoczne są nawet Tatry, a na zachodzie Sudety. Skrzyczne jest górą mocno zurbanizowaną i zagospodarowaną. Obok wysokiej na 87 m wieży RTV i schroniska znajdziemy tu basen, ściankę wspinaczkową, a nawet strzelnicę. Na szczyt turystów wwozi kolejka krzesełkowa ze Szczyrku. Schronisko założył w latach 30. XX w. Rudolf Urbanke. Po wojnie zrujnowany budynek przejął oddział PTT z Bielska-Białej, a następnie przeszedł on w ręce PTTK.

Skrzyczne jest popularnym ośrodkiem narciarskim i oferuje miłośnikom białego szaleństwa kilkanaście kilometrów tras narciarskich, w tym trasę FIS. Górę polubili również downhillowcy i paralotniarze.

Na Skrzyczne wejdziemy ze Szczyrku, Buczkowic i Ostrego. Szlaki zaprowadzą nas również na Przełęcz Salmopol i Baranią Górę.

Quest

„Lipowskie to i owo – pod dachem Skrzycznego”

Gdzie to jest?

Gmina Lipowa położona jest w Kotlinie Żywieckiej, w południowej części województwa śląskiego, u podnóża Skrzycznego (1257 m n.p.m.) – najwyższego szczytu Beskidu Śląskiego. Trasa questu przechodzi przez miejscowość Lipowa i poprowadzona została drogami utwardzonymi. Długość trasy to ok. 2,5 km, różnica wzniesień wynosi ok. 100 m. Wyprawę rozpoczynamy na głównym skrzyżowaniu w Lipowej, obok sklepu EURO, naprzeciwko remizy OSP.

Tematyka

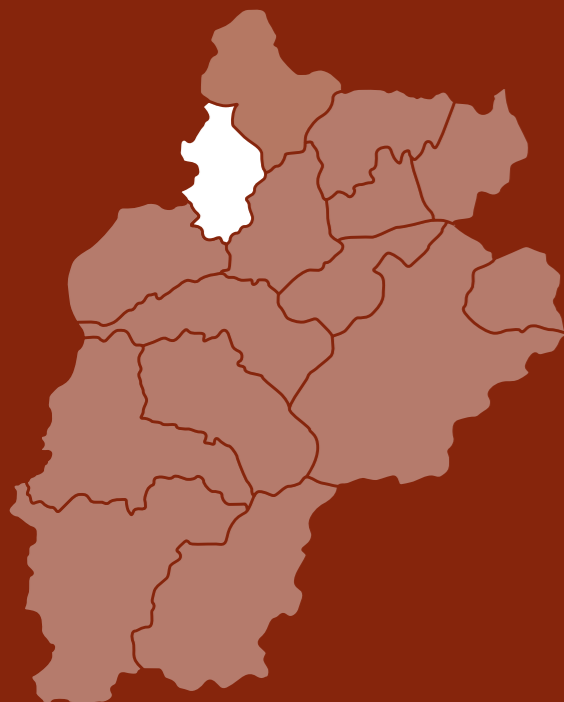
Wędrując trasą questu, będziesz miał możliwość poznania centrum naszej wsi z miejscami upamiętniającymi ważne wydarzenia, kościołem czy izbą regionalną. Dalsza trasa zaprowadzi Cię do malowniczej Doliny Zimnika, do której dojdiesz obok góry Bindowej, skąd będziesz mógł podziwiać panoramę Beskidu Żywieckiego.

Czas przejścia questu: 1 godz.

Twórcy questu: Ewa Kubieniec, Liliana Wójtowicz, Iwona Grzybowska, Magdalena Śliwa, Katarzyna Binda, Adriana Ryszka, Anna Wirwieka, Katarzyna Wróbel, Agnieszka Wandzel

gmina Łodygowice

Powierzchnia: 3586 ha

Ludność: 13 726 mieszkańców

Sołectwa: Łodygowice, Bierna, Pietrzykowice, Zarzeczce

Odległości drogowe: Żywiec – 10 km, Bielsko-Biała – 13 km

Strona internetowa: www.lodygowice.pl

Widok na Jezioro Żywieckie i Beskid Śląski

Gmina Łodygowice to niezwykle malowniczy zakątek Żywiecczyzny. Leży nad Jezioro Żywieckim, na pograniczu Beskidu Małego, Śląskiego i Żywieckiego, w północnej części Kotliny Żywieckiej, nieopodal tzw. Bramy Wilkowieckiej u stóp Magurki (909 m n.p.m.) i Czupla (933 m n.p.m.). Teren gminy jest znacznie pofałdowany i mocno zalesiony, prawie w 40% pokryty szachownicami pól i łąk ułożonych na łagodnych pagórkach, przeciętymi wstęgami dróg lokalnych, które doskonale nadają się zarówno do spacerowania, jak i jazdy na rowerze. Wędrować można również szlakami oraz nabrzeżem ciągnącym się wokół Jeziora Żywieckiego. W miejscowości Zarzeczce nad brzegiem jeziora ułożone są przystanie wodne oferujące możliwość wypożyczenia sprzętu pływającego (kajaki, rowery wodne, łodzie żaglowe itp.).

Znajduje się tam wiele ośrodków wypoczynkowych oraz otwarte baseny, korty tenisowe, boiska do gry w siatkówkę, place zabaw dla dzieci, siłownie, kawiarnie itp. W ośrodkach organizowane są obozy żeglarskie, na których odbywa się nauka żeglowania oraz pływania na deskach windsurfingowych.

Na terenie gminy znajdują się ciekawe obiekty historyczne, m.in. XVII-wieczny drewniany kościół pw. św.św. Szymona i Judy Tadeusza, będący jednym z największych i najpiękniejszych obiektów drewnianej architektury sakralnej na Żywiecczyźnie, oraz dworek nazywany „zamkiem”, położony w pięknym zabytkowym parku.

Bliskość gór, obfitość lasów, dostęp do jeziora, a także górskie rzeki i potoki, liczne szlaki turystyczne, wspaniałe środowisko przyrodnicze i ekologiczne zachęcają do odwiedzenia tej gminy.

Kościół pw. św.św. Szymona i Judy Tadeusza

Kościół pw. św.św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza góruje nad okolicą. Z kościelnego wzgórzca rozciąga się piękna panorama Beskidu Żywieckiego. Jest to największy w Beskidach kościół drewniany. Został konsekrowany w 1636 r. Zachwyca bogatym, nasyconym przepychem i różnorodnością stylów. Ołtarz główny urzeka ozdobnymi detalami oraz ilością sakralnych motywów. W świątyni znajduje się osiem ołtarzy reprezentujących rokoko, gotyk i barok, drewniana ambona z końca XVII w. oraz interesująca polichromia – dzieło z 1929 r. autorstwa malarza Adama Giebułtowskiego. Na uwagę zasługują również połączony ołtarz główny z krucyfiksem, figurami Matki Bożej i św. Jana Ewangelisty oraz posąg Adama i Dawida.

Dworek w Łodygowicach

Dworek w Łodygowicach to dawny dwór obronny, którego budowę rozpoczął w 1629 r. Jerzy Zbarski. Położony jest w pięknym zabytkowym parku. Kolejni właściciele rozbudowywali dwór – otoczyli go wałem ziemnym, fosą wypełnioną wodą doprowadzoną z rzeki Żylicy oraz wybudowali bastiony w narożach. W XIX w. dwór utracił swoje militarne znaczenie, zlikwidowano część wałów, a fosy zostały zasypane lub przerobione na stawy. Ostatnim prywatnym właścicielem dworu była rodzina Klobusów. Przebudowali oni posiadłość, dobudowując szklaną oranżerię i nadając jej wygląd, który możemy podziwiać dzisiaj – zmienili dwór w rezydencję otoczoną parkiem. Ostatni właściciel dworku w Łodygowicach, baron Otto Klobus, zmarł w 1943 r. i został pochowany na łodygowickim cmentarzu. Po II wojnie światowej budynek został upaństwowiony i znajdowała się tam szkoła rolnicza. W 1991 r. zamek i park stały się własnością gminy Łodygowice.

Jezioro Żywieckie

Jezioro Żywieckie to malowniczo położony, otoczony górami zbiornik wodny. Powstał on w 1966 r. poprzez wybudowanie wysokiej na 38 m zapory na rzece Sole i zalanie czterech miejscowości: Zarzecza, Tresnej, Zadziela i Starego Żywca. Jego powierzchnia wynosi ok. 1000 ha (długość 7 km, szerokość 1,5 km, średnia głębokość ok. 9 m, maksymalna 28 m). Zbiornik magazynuje ok. 100 mln m³ wody, którą wykorzystuje się do produkcji energii elektrycznej, dzięki zainstalowaniu na zaporze elektrowni. Podstawowym celem kaskady, do której należą jeszcze zbiorniki w Porąbce i Czańcu, jest ochrona przed powodzią, ochrona biologiczna życia rzek oraz regulacja stosunków wodnych.

Na długości ok. 4,5 km gmina Łodygowice w miejscowości Zarzecze ma dostęp do jeziora. Działa tam wiele przystani żeglarskich, ośrodków wypoczynkowych, ośrodków sportów wodnych i pól namiotowych, które zapewniają wiele możliwości uprawiania sportów wodnych i nie tylko – znajdują się tam korty tenisowe, boiska, baseny itp. Miłośnicy wędkarstwa znajdą ciszę i spokój na nadbrzeżu i w urokliwych zatoczkach. Jezioro i piękny krajobraz gwarantują udany wypoczynek.

Kapliczka na Midorowym Polu

Kapliczka została wzniesiona w 1848 r. w celu upamiętnienia zniesienia pańszczyzny. Aktu tego w Galicji dokonał gubernator Franz Stadion, jeszcze zanim zrobiono to w całym cesarstwie austriackim. Kapliczka znajduje się na niewielkim wzniesieniu, z którego roztacza się piękny widok na wszystkie strony świata. Kiedyś obok kapliczki rosła wielka lipa, obecnie pozostał tylko pień, w którym wydrążono znak krzyża.

Kapliczka na Midorowym Polu założona została na rzucie prostokąta i zakończona półkolistą absydą. Wybudowano ją z kamienia, obecnie jest wytynkowana i nakryta dwuspadowym gontowym daszkiem. U szczytu kapliczki znajduje się mała nisza z figurą Matki Bożej, a poniżej zawieszony jest drewniany krzyż z figurką Chrystusa. W środku umieszczono kopię obrazu MB Częstochowskiej.

Diabli Kamień (Diabelska Skała)

Ludowe podanie mieszkańców tych stron mówi, że diabły budowały na Skrzyczynem młyn. Jeden z nich postanowił zabrać głaz z budowy i cisnąć nim w powstający w Łodygowicach kościół. Opatrzność sprawiła jednak, że diabeł nie trafił, a głaz wylądował w miejscu, gdzie do dziś możemy go podziwiać.

Głaz znajdziemy nieopodal czerwonego szlaku z Łodygowic na Czupel, kilka minut marszu (wędrując na Czupel) za miejscem połączenia czerwonego szlaku z żółtym, który prowadzi stąd przez Solisko (635 m n.p.m.) do Tresnej.

Quest „Skarby Łodygowic”

Gdzie to jest?

Łodygowice położone są w powiecie żywieckim, w województwie śląskim. Dojechać tu można drogą 69 z Bielska-Białej do Żywca. Quest zaczyna się na parkingu na placu Wolności, przy kościele.

Tematyka

Wyprawa prezentuje największe skarby Łodygowic, tj. zabytki. Będzie można zobaczyć przepiękny kościół drewniany (jedyne taki w całym regionie) oraz inne ważne miejsca, w tym dworek w Łodygowicach.

Czas przejścia questu: 1 godz.

Autorzy questu: Szymon Jakubiec, Elżbieta Suchanek, Marta Rus, Andrzej Borys, Maria Maślanka, Maria Dobija, Ewa Handerek, Renata Talik, Renata Kościelniak

gmina Milówka

„Ni ma piękniejszej krainy łód Milowieckiej dziedziny” – śpiewali bracia Golcowie, zachwalając swoją miejscowość. Faktycznie, ta położona pomiędzy Beskidem Śląskim i Beskidem Żywieckim gmina jest wyjątkowo atrakcyjnym regionem.

Gmina oferuje wszystko, czego oczekują turyści. Piękne szlaki w dwóch pasmach górskich, malownicze doliny, rzeka Soła z jej potokami idą w parze z atrakcjami i zabytkami znajdującymi się w poszczególnych wsiach. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt dogodnego dojazdu do Milówki z północy kraju, a także doskonale rozwinięta baza noclegowa.

Milówka słynna jest dzięki zespołowi Golec uOrkiestra. Zanim jednak zaśpiewali o niej Golcowie, funkcjonowały tutaj znane w kraju Młodzieżowa Orkiestra Dęta i Zespół Pieśni i Tańca „Wierchy” im. Józefa Szczotki. Działają tutaj również koła gospodyń wiejskich, zespoły regionalne Spod Kikuli z Lalik oraz Hulajniki, grupa mażorettek Efekt, a także harcerze. Swoją siedzibę ma tu oddział Związku Podhalan – Związku Górali Żywieckich. Kapelanem związku jest znany w wielu kręgach ksiądz Władysław Zązel.

O wartościach miejscowości niezaprzeczalnie świadczy również fakt, że w roku 1999 została ona laureatem konkursu na „Złotą Miejscowość” organizowanego przez Radio Katowice.

Sołectwa tej gminy cechuje bogaty folklor górali żywieckich. Najlepiej przekonać się o tym w styczniu, gdy w centrum Milówki odbywa się coroczna impreza pod nazwą Żywieckie Gody. Uczestnicy tego barwnego koro-wodu przebierańców przypominają wszystkim, jak dawniej wyglądały obrzędy noworoczne.

Rozlokowana pomiędzy dwoma pasmami górskimi gmina jest również doskonałą bazą dla turystów pieszych, rowerowych, konnych i narciarzy biegowych. Szlaki i ścieżki turystyczne zaprowadzą nas stąd na Baranią Górę, Prusów, Pietraszkę i Halę Boraczą.

Powierzchnia: 9888 ha

Ludność: 10 104 mieszkańców

Sołectwa: Kamesznica, Milówka, Szare, Laliki, Nieleśnia

Odległości drogowe: Żywiec – 21 km, Bielsko-Biała – 37 km

Strona internetowa: www.milowka.pl

Widok na Milówkę z Beskidem Żywieckim w tle

Muzeum Stara Chałupa w Milówce

Muzeum Stara Chałupa to zabytkowy, drewniany dom będący jednym z najstarszych przykładów architektury ludowej i tradycyjnego budownictwa Żywiecczyzny. Jak głosi lokalna legenda, w chałupie tej miał mieć swój postój król Jan Kazimierz podczas ucieczki przed Szwedami; zatrzymać się tutaj miał także Jan III Sobieski w drodze do Wiednia. Obiekt został zbudowany w 1739 r. i pierwotnie prawdopodobnie pełnił funkcję wiejskiej karczmy. Do początku lat 70. XX w. Stara Chałupa pozo-

stawała w prywatnych rękach. Od 1992 r. budynek stanowi własność gminy Milówka, a zarządza nim i opieką otacza go Gminny Ośrodek Kultury w Milówce. Stara Chałupa to nie tylko muzeum, w którym zwiedza się ekspozycje. Można tu również zobaczyć pokaz przędzenia wełny, łuskania fasoli czy skubania pierza. W 2010 r. obiekt został poddany gruntownemu remontowi, a tuż obok ustawiono sprowadzony z Przyłękowa drugi zabytkowy dom, w którym organizowane są warsztaty bibułkarstwa, malarstwa na szkle i ceramiki. Chałupę postawiono na kamiennej podmurówce, na której usytuowane są długie, drewniane bale połączone na obłap i rybi ogon. Przykrywa je dwuspadowy

dach pokryty gontem z półdaszkami w ścianach szczytowych. Chałupa swoim wystrojem doskonale obrazuje dawny styl życia oraz hierarchię wartości jej mieszkańców. W izbach panuje półmrok, gdyż małe okna wpuszczają niewiele światła, ale pozwalają zatrzymać wewnątrz ciepło. W głównej izbie króluje piec chlebowy z okapem, a w tzw. „świętym kącie” zawieszona jest kapliczka i święte obrazy. W komorze i sieni można zobaczyć sprzęty wykorzystywane w gospodarstwie. Stara Chałupa to magiczne miejsce, gdzie czas stanął w miejscu.

Kapliczka w Lalikach Pawliczne

Kapliczka znajduje się na granicy dwóch przysiółków: Tarliczne i Pawliczne, dwóch wsi: Laliki i Nielewka, dwóch parafii: Laliki i duszpasterstwa Kiczora-Nielewka, a nawet na granicy dwóch gmin: Milówka i Rajcza. Datę powstania kapliczki szacuje się na 1826 r., powołując się na wykute w kamieniu, choć niezbyt wyraźnie, cyfry nad drzwiami, a także na fragment kroniki parafialnej w Milówce. Na temat kapliczki krążą ciekawe lokalne legendy.

Według jednej z nich pewien oczekujący na wyruszenie z odsieczką wiedeńską rycerz wybrał się na polowanie, podczas którego zgubił się w lesie i nie mogąc odnaleźć drogi powrotnej, zaczął odmawiać godzinki ku czci Matki Bożej. Gdy skończył, ukazało mu się światło, które wyprowadziło go na drogę, na której zobaczył coś świecącego – był to obraz Matki Bożej. Rycerz zawiązał ten obraz królowi, jako znak zwycięstwa w wyprawie, na którą się wybierali.

Na pamiątkę tego wydarzenia postawiono kapliczkę. Kaplica zbudowana jest z kamieni, nakrywa ją drewniany dach z gontów, a usytuowana jest w skarpię, nad drogą. Na dachu znajduje się mała wieżyczka z dzwonem. Co ciekawe, zawsze gdy zapowiedziana jest msza święta w kaplicy, a jest ona odprawiana na zewnątrz, panuje ładna pogoda.

Kościół NMP Nieustającej Pomocy w Lalikach Pochodzitej

Kościółek ten znajduje się w przysiółku Pochodzita w Lalikach, niedaleko drogi prowadzącej do Istebnej Jasnowic. W miejscu tym wcześniej wznosiła

się XIX-wieczna drewniana dzwonnica loretańska, która spłonęła od uderzenia pioruna w 1947 r. Na jej miejscu wybudowano niewielką kaplicę drewnianą, a w 1966 r. niewielki kościółek, lecz bez stosownych pozwoleń. Zanim jednak ówczesne władze zdążyły zareagować na nielegalne wybudowanie świątyni, nagłośniono w prasie jej artystyczną wartość i unikatowość, określając ją „perłą sztuki ludowej”, co potwierdzili konserwatorzy. Kościółek to typowy przykład góralskiej sztuki ludowej. Zbudowany jest w konstrukcji zrębowej, na kamiennej podmurówce. Składa się z trzech naw bez wyraźnie oddzielnego prezbiterium, a ściany i dach pokryte są gontem. Od strony wschodniej umieszczona jest czworoboczna wieżyczka na sygnaturkę, kryta namiotowym daszkiem, zaś przód kościoła stanowi przeszklony przedsionek. Jednak o wartości kościołka w Lalikach Pochodzitej stanowi nie architektura, ale wyposażenie jego wnętrza – wszystkie ściany wraz ze stropem zostały ozdobione przez miejscowych artystów ludowych rycinami o tematyce religijnej i są otoczone regionalnymi ornamentami.

Zespół pałacowo-dworski w Kamesznicy

Zespół został wybudowany w 1. poł. XIX w. przez Teresę i Marcelego Potockich. Składa się z kilku elementów, a podstawowym jest klasycystyczny dwór. Ogród i park w Kamesznicy do chwili obecnej utrzymane są w prawie niezmiennym stanie. Pomnik przyrody stanowi cały stary, bogaty drzewostan parku. Założenie dworsko-parkowe zawiera dolinę oraz stromy stok wzgórza, na którym wzniesiono budynek dworu, oficynę i oranżerię. Park zajmuje naturalną dolinę potoku, a liczne źródła na skar-

pie dały możliwość rozwinięcia kompozycji wodnych. Jednokondygnacyjne zabudowania mieszkalne są nakryte niskim czterospadowym dachem. W środku z dawnego wyposażenia zachował się jedynie marmurowy, neogotycki kominek. Z jednej strony dwór otoczony jest dziedzińcem oraz zabudowaniami gospodarczymi, a z drugiej strony kolejno: ogrodem kwiatowym, warzywnikami i łąką będącą kiedyś sadem. Poniżej dworu znajduje się oficyna, zwana obecnie kancelarią. Poza terenem ogrodu usytuowana jest kaplica, której powstanie, jak głosi lokalna legenda, zawdzięcza się Marcelemu Potockiemu. Ów, znany z niezrównoważonego charakteru, goniąc swoją żonę ze strzelbą, wystrzelił i ranił ją. Na szczęście opamiętał się i na miejscu postrzeleń żony wystawił kaplicę pw. św. Teresy. Można tu poczuć klimat dawnego dworku polskiego.

Leśny Gród

Leśny Gród w Milówce koło Żywca zaprasza wszystkich turystów spragnionych wyciszenia i kontaktu z naturą. To idealne miejsce na spacer w malowniczej scenerii Beskidu Żywieckiego. Znajduje się na trasie zielonego szlaku prowadzącego na Halę Boraczą. Można tutaj wspaniale odpocząć w otoczeniu różnorodnej roślinności. Ogród przez cały sezon zdobią tysiące kwiatów, które tworzą niezwykle barwne widowisko. Dowiedzieć się tu można wielu ciekawych rzeczy na temat zwierząt. W Leśnym Grodzie mieszkają m.in. owieczki, drobne ptactwo hodowlane, a także setki kolorowych rybek. Kto tu dotrze choć raz, zapamięta to miejsce na zawsze i będzie chciał tutaj powrócić. Niesamowity klimat ogrodu uzupełniają ludzie, którzy włożyli w niego całe swoje serce. Serdecznie zapraszamy do odwiedzin tego „raju na ziemi”.

Quest

„Milowieckie bajania”

Gdzie to jest?

Quest zlokalizowany jest w Milówce, na terenie powiatu żywieckiego. Miejscowość ta jest chętnie odwiedzana przez turystów ze względu na piękne krajobrazy oraz liczne szlaki górskie zachęcające do pieszych wędrówek. W Milówce do dzisiaj pielęgnowane są kultura i folklor górali żywieckich. Quest zaczyna się przed muzeum Stara Chałupa w Milówce przy ul. Piastowskiej 1.

Tematyka

Na wędrówkę questem w Milówce zabierze Cię Józef Szczęotka – nauczyciel, animator kultury i twórca sztuki ludowej. Razem zobaczycie m.in. zabytkową starą chałupę, kościół czy budynek GOK-u.

Czas przejścia questu: 1 godz. 30 min

Twórcy questu: Marta Moc, Małgorzata Sosnowicz, Katarzyna Piętka, Barbara Maciejowska, Małgorzata Półka, Zofia Setla, Helena Chaja, Angelika Pietrasina

gmina Radziechowy- -Wieprz

Powierzchnia: 6486 ha

Ludność: 12 997 mieszkańców

Sołectwa: Radziechowy, Wieprz, Przybędza, Juszczyzna, Brzuśnik, Bystra

Odległości drogowe: Żywiec – 9 km, Bielsko-Biała – 30 km

Strona internetowa: www.radziechowy-wieprz.pl

 Hala Radziechowska

Gmina Radziechowy-Wieprz to gmina pełna wiejskich klimatów nieskażonych komercją. Znaleźć w niej można bardzo ciekawe stare domostwa, ustrojone kwiatami kaplice i kapliczki przydrożne. Centralna część gminy leży w Kotlinie Żywieckiej, zachodnia w Beskidzie Śląskim, a wschodnia – w Beskidzie Żywieckim. Znaczną część jej obszaru zajmują lasy. Biegące przez gminę rzeka Soła oraz droga S-69 i szlak kolejowy z Żywca do Zwardonia rozdzielają ją na dwie części.

W gminie Radziechowy-Wieprz wyznakowano ponad 25 km ścieżek rowerowych, biegnących przez wszystkie jej miejscowości. To stąd biorą swój początek znakowane szlaki na Baranią Górę, Skrzyczne, Magurkę Radziechowską i Wiślańską. Osoby zainteresowane turystyką religijną zobaczą w gminie mnóstwo

starych kaplic i kapliczek przydrożnych, a także zabytkowy kościół św. Marcina w Radziechowach oraz kościół Nawiedzenia NMP w Juszczyźnie. Punktem przyciągającym wielu turystów i pielgrzymów jest góra Matyska z Krzyżem Jubileuszowym, nazywana „Golgotą Beskidów”. Matyska jest także jednym z ulubionych miejsc paralotniarzy.

Na terenie gminy Radziechowy-Wieprz żyją, mieszkają i tworzą utalentowani twórcy ludowi, wśród nich Anna Ficoń – artystka ludowa, jedna z najwybitniejszych rzeźbiarek w regionie Beskidów. Jej rzeźby można oglądać w galeriach, muzeach etnograficznych oraz w zbiorach prywatnych w kraju i za granicą, można również przyjechać do Wieprza, do przydomowej, małej galerii będącej izbą pracy twórczej, i obejrzeć prace, które tam

zgrupowała: m.in. przedstawienia maryjne (*Pieta, Madonna*), chrystologiczne (*Frasobliwy, Ukrzyżowanie*), szopki i postaci świętych. Anna Ficoń była wielokrotnie nagradzana przez ministrów kultury i marszałka województwa śląskiego m.in. Nagrodą Oskara Kolberga za zasługi w dziedzinie kultury. Również w miejscowości Juszczyzna mieszka wielu innych twórców ludowych, np. Maria Grzegorek – bibułkarka, gawędziarka, oraz Andrzej Murański – bibułkarz, gawędziarz, zielarz.

W gminie działają także zespoły regionalne: Zespół Pieśni i Tańca „Jodełki” oraz Zespół Regionalny „Grojecowianie” z Wieprza, które wiernie i zgodnie z tradycją prezentują taniec i muzykę, pieśni i obrzędy, zwyczaje, gwarę oraz stroje górali żywieckich.

Golgota Beskidów na Matysce w Radziechowach

Pomiędzy miejscowościami Radziechowy i Przybęda koło Żywca, w południowo-zachodniej części Kotliny Żywieckiej, położone jest wzgórze Matyska (609 m n.p.m.). Stok Matyski po stronie wschodniej łagodnie opada ku niższym wzniesieniom: Jagoda i Podleszcze. Od 2001 r. Matyska stała się celem wędrówek pielgrzymów ze względu na stojący tam ogromny Krzyż Milenijny oraz ukończoną w 2009 r. drogę krzyżową z czternastoma stacjami – Golgotę Beskidów. Krzyż wykonany jest ze stali nierdzewnej, co powoduje, że w promieniach słońca lśni i jest widoczny z daleka. Został wzniesiony przez miejscowych parafian dla uczczenia Roku Jubileuszowego przypadającego na pontyfikat Ojca Świętego Jana Pawła II. Ze szczytu wzgórza można podziwiać przepiękną panoramę okolicy – stąd rozpościera się widok na Bielsko-Białą, Beskid Mały, Żywiec, Jezioro Żywieckie, wiele szczytów Beskidu Śląskiego i Żywieckiego, w tym m.in. Skrzyczne, Babią Górę, Rysiankę, Lipowską.

Kościół pw. św. Marcina w Radziechowach

Zarówno kościół św. Marcina w Radziechowach, parafia radziechowska, jak i sama wieś Radziechowy należą do jednych z najstarszych w Kotlinie Żywieckiej. Przed Radziechowami wg źródeł historycznych istniały parafie w Żywcu, Gilowicach, Cięcynie i Lipowej. Jako datę powstania parafii przyjęto rok 1390. Kościół był wielokrotnie przebudowywany i rozbudowywany, a w 1590 r. był już murowany i bogato wyposażony. Zgromadzono w nim wiele cennych zabytków sztuki sakralnej. Świątynia posiada wiele cech gotyckich, potwierdzających jej wczesne pochodzenie, co uwidocznione jest szczególnie w prezbiterium. W XVII i XVIII w. kościół został przebudowany: przedłużono nawę, dobudowano kaplicę św. Izydora, a także dostawiono wieżę, co sprawiło, że obiekt zyskał wygląd barokowy. W XX w. wybudowano nawę południową. Późnogotycka figura Madonny z Dzieciątkiem z ok. 1510 r. to najcenniejszy zabytek znajdujący się w kościele. Ołtarze i figury apostołów utrzymane są w stylu barokowym.

Kościół pw. Nawiedzenia NMP w Juszczyńcu

Kościół w Juszczyńcu to przykład kontynuacji drewnianego budownictwa sakralnego na Żywiecczyźnie. Wezwanie kościoła dotyczy tragicznego wydarzenia z 1908 r., kiedy to miała miejsce powódź związana z oberwaniem chmury, podczas której zginęło 21 osób. Mieszkańcy zapragnęli, aby nawiedzała ich Matka Boża, opiekowała się nimi i chroniła ich przed ciężkimi klęskami, stąd inicjatywa budowy kościoła. Świątynia jest drewniana, zbudowana na kamiennym podmurówce, z zewnątrz i od wewnątrz szalowana deskami, ze sklepieniem kolebkowym zdobionym rzeźbami w kształcie dziewięciśli. Dach i wieża, znajdująca się od południowej strony, pokryte są miedzią. Wieża jest zwieńczona hełmem, na którym umieszczono metalowy krzyż. W trójbocznym prezbiterium znajduje się główny ołtarz w stylu pseudogotyckim, a na nim drewniane rzeźbione lichtarze. W ołtarzu widnieje obraz przedstawiający Nawiedzenie NMP. Znajdują się tutaj dwa boczne ołtarze, również w stylu pseudogotyckim. W ołtarzu po lewej stoi figura Najświętszego Serca Pana Jezusa, a w górnej kondygnacji widać św. Wojciecha nawracającego na chrześcijaństwo. W ołtarzu po prawej zaś stoi figura św. Józefa z Dzieciątkiem na ręku, a w szczycie posążek Maryi z Dzieciątkiem na ręku w postawie przypominającej kontrpost gotycki.

Kapliczka pw. MB Częstochowskiej na Foksowej Kępie – na Horolnej przy Cesarce

Kapliczka na Horolnej to miejsce, gdzie pochowani zostali górale, zbójnicy i żołnierze z oddziału królewskiego Stefana Bidzińskiego, którzy walczyli w obronie Polski przed potopem szwedzkim. W marcu 1656 r. Szwedzi bez większego oporu spalili i splądrowali część Żywca. Ze Szwedami walczyli zbójnicy, licząc na bogate łupy.

Kapliczka jest domkowa, nakryta blaszanym dachem. W środku w absydzie znajduje się ołtarzyk z dwiema kolumnami, między którymi umieszczono obraz MB Częstochowskiej. Kaplica stoi przy Cesarce, czyli historycznej drodze z Żywca do Węgierskiej Górki. Kaplicę ufundował w 1868 r. Maciej Foksa.

Magurka Radziechowska

Ten szczyt znajduje się na wysokości 1108 m n.p.m. w Beskidzie Śląskim. Należy do głównego grzbietu Pasma Babiej Góry i wznosi się nad doliną Soły. Magurka na swych stokach posiada liczne wychodnie i ostańce skalne. Atrakcją dla ambitnych turystów może być również poszukiwanie rosnącej tutaj, a tak rzadkiej w Polsce wierzbowicy zwieszanej.

Na wschód od szczytu rozciąga się pasmo hal zwanych wspólnie Halą Radziechowską (980–1050 m n.p.m.). Przez długie lata funkcjonował tu szałas pasterski, a górale z pobliskich wsi – Radziechów i Ciśca – wypasali owce. Z końcem XX w. pasterstwo na tym terenie zanikło, a szałas uległ zniszczeniu. Teraz, choć nieregularnie, zaczyna wracać wypas owiec na tej hali.

Magurka Radziechowska jest łącznikiem licznych szlaków turystycznych, które biegną z Radziechów i Węgierskiej Górki na Baranią Górę, Skrzyczne i Malinowską Skałę. To również tędy przebiega Główny Szlak Beskidzki (czerwony), łączący Ustron w Beskidzie Śląskim z Wołosatem w Bieszczadach.

Quest „Szlakiem ważnych ludzi w Juszczyńcu”

Gdzie to jest?

Juszczyzna to malownicza wieś z pięknymi widokami położona w województwie śląskim, w Beskidzie Żywieckim, w gminie Radziechowy-Wieprz. Dojazd do miejsca rozpoczęcia questu jest możliwy z trzech kierunków: od Wieprza, Trzebini lub Jeleśni. Start odkrywczej podróży znajduje się w samym centrum wsi, które wyznaczają kościół parafialny oraz szkoła.

Tematyka

Wędrując questem, będziesz miał możliwość poznania ważnych, zasłużonych m.in. dla Juszczyzny ludzi. Są oni upamiętnieni w różnych miejscach na trasie wyprawy, prowadzącej przez centrum miejscowości.

Quest przedstawia historię miejscowości Juszczyzna oraz jej mieszkańców.

Czas przejścia questu: 20 min

Twórcy questu: Marzena Mrowiec, Magdalena Więzik, Agnieszka Biegun, Justyna Kłusak, Marta Husar, Krzysztof Figura, Aneta Bartkowiak, Aleksandra Pawlus, Beata Leńczuk Bachmińska

gmina Rajcza

Gmina Rajcza umiejscowiona jest w znacznej części na terenie Beskidu Żywieckiego. Niewielki jej fragment obejmuje również Beskid Śląski w jego południowo-wschodniej części. Wieś Rajcza leży w kotlinie, przez którą przepływa rzeka Soła. Od kotliny tej odbiegają doliny, w których położone są kolejne wsie tej malowniczej gminy.

Największą atrakcją tych stron są malownicze obszary zachodniej części Beskidu Żywieckiego, noszącej nazwę Worka Raczańskiego. Każdy miłośnik górskich wędrówek chętnie odwiedzi Wielką Raczę, Przegibek lub Rycerzową, doceniając walory tej części Łuku Karpat. To tutaj możemy natrafić na pozostałości po dawnej puszczy karpackiej, odnaleźć ślady wielowiekowej kultury pasterskiej i odpocząć w tchnących niepowtarzalną atmosferą górskich schroniskach. Znaczna część tego terenu chroniona jest od kilku dziesięcioleci w ramach Żywieckiego Parku Krajobrazowego.

Położone w dolinach wsie tej gminy są nie mniej ciekawe od otaczających je szczytów. Tutaj zachowały się bowiem liczne zabytki świadczące o wyjątkowości tych ziem i ich mieszkańców. Do największych atrakcji bez wątpienia należy położone w centrum Rajczy monumentalne Sanktuarium MB Kazimierzowskiej.

Nieopodal kościoła znajduje się pałac powstały w 1. poł. XIX w., otoczony przez równie stary park. Miłośnicy techniki, a zwłaszcza kolejnictwa, chętnie zobaczą dworzec – pamiątkę po Galicyjskiej Kolei Transwersalnej, wszystkich zaś zapewne zainteresują źródła solankowe we wsi Sól, a także stojąca tam od wieków drewniana dzwonnica.

Dziewicza przyroda, dziesiątki kilometrów szlaków, ciekawe zabytki i doskonale przygotowana infrastruktura turystyczna czynią gminę Rajcza atrakcyjną o każdej porze roku.

Powierzchnia: 13 142 ha

Ludność: 9094 mieszkańców

Sołectwa: Rajcza, Rycerka Dolna, Rycerka Górna, Sól, Sól-Kiczora, Zwardoń

Odległości drogowe: Żywiec – 28 km, Bielsko-Biała – 58 km

Strona internetowa: www.rajcza.com.pl

Panorama z Wielkiej Raczy z widokiem na Beskid Żywiecki i Małą Fatrę

Sanktuarium MB Kazimierzowskiej w Rajczy

Budowę świątyni w Rajczy zainaugurował w 1669 r. opuszczający raz na zawsze Polskę i udający się do Francji Jan Kazimierz. On to również podarował zdobiony do dziś kościół obraz MB Kazimierzowskiej. W roku 1674 stanął w Rajczy drewniany kościół pw. św.św. Wawrzyńca i Kazimierza Królewicza, który następnie w latach 1886–90 został zamieniony na budowlę murowaną, łączącą style romański i gotycki. W 1997 r. kościół otrzymał status sanktuarium maryjnego i jest odwiedzany przez pielgrzymów z różnych stron kraju, którzy pragną oddać hołd Matce Bożej Kazimierzowskiej.

Zespół pałacowo-parkowy w Rajczy

Pałac umiejscowiony jest w parku położonym obok drogi prowadzącej do Ujsół. Obecnie mieści się w nim zakład opiekuńczo-leczniczy.

Budowla powstała w 1. poł. XIX w. dzięki staraniom ówczesnego właściciela tych ziem Anastazego Siemiońskiego. Gruntownych zmian w wyglądzie pałacu dokonał już w XX w. książę Władysław Lubomirski. To dzięki niemu dwór zyskał neorenesansowy charakter. To również za jego czasów pałac gościł wielu znanych twórców Młodej Polski, takich jak Karol Szymanowski czy Grzegorz Fitelberg.

Pałac tętnił życiem i był znany w szerokich kręgach. W roku 1914 książę Lubomirski sprzedał pałac Stefanowi Karolowi Habsburgowi. Rezydując w Żywcu, arcyksiążę często przebywał w pałacu w Rajczy, organizując barwne życie kulturalne. Odbywały się tu liczne koncerty takich sław jak: Paderewski, Szymanowski, Fitelberg, Różycki, Rubinstein.

W roku 1991 obiekt przekształcono w państwowy zakład opiekuńczo-leczniczy, a od 1999 r. mieści się tu samodzielny publiczny zakład opiekuńczo-leczniczy dla przewlekle chorych.

Budynek otacza zabytkowy park ulokowany u podnóża wzgórza Compel. Zobaczmy tutaj piękne, pomnikowe lipy, dęby, sosny wejmutki, wiązy górskie czy jawory.

Wielka Racza

To szczyt w zachodniej części Beskidu Żywieckiego, leżący na granicy Polski i Słowacji. Jego niezalesiony wierzchołek wznosi się na wysokość 1236 m n.p.m. Ze szczytu można podziwiać rozległą panoramę Beskidu Żywieckiego, Śląskiego i Małej Fatry.

Już przed II wojną światową pod szczytem powstało schronisko, które do dziś służy turystom. Na miejsce dotrzemy szlakami turystycznymi ze Zwardonia, Rycerki Kolonii, przełęczy Przegibek i słowackiej Oszczadnicy (*Oščadnica*).

Wielką Raczę cechuje to, że las na jej stokach kończy się 150 m niżej w stosunku do innych gór w tym regionie. W wyniku tego szczytowa hala nie jest wytworzona przez ludzi polaną, lecz ma pochodzenie naturalne.

Na słowackich stokach powstał rezerwat *Veľká Rača*, który chroni pozostałości naturalnego boru jodłowo-świerkowego. Po południowej stronie góry powstał również duży kompleks narciarski o nazwie Snow Paradise.

Zabytkowa dzwonnica w Soli

Ta drewniana dzwonnica jest jednym z najatrakcyjniejszych zabytków w gminie. Jest to czworoboczna budowla o konstrukcji słupowej, powstała w 1837 r. Ścianą pochyłą, w części dolnej pokryte gontami, a w części górnej pionowo ustawionymi deskami, ozdobnie wycinanymi u dołu. Górna część, opatrzona ze wszystkich stron okienkami, naśladuje izbice wież kościołów drewnianych. Dach ma kształt niskiego ostrosłupa o wydatnym okapie, jest kryty gontem, z pazdurem i żelaznym krzyżem u szczytu. Dzwonnice tego typu służyły dawniej do informowania mieszkańców o klęskach żywiołowych.

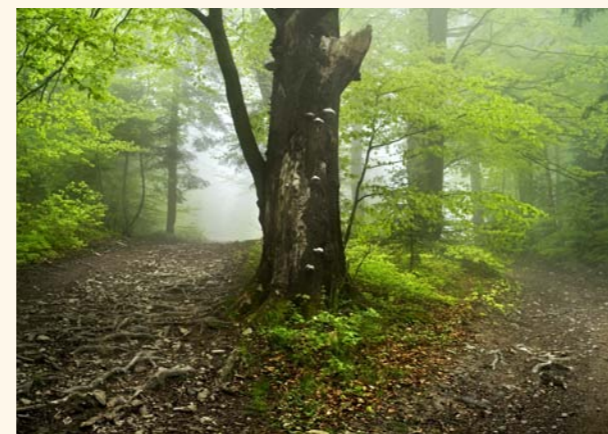

Rezerваты Butorza i Śrubita

Wielką atrakcją dla miłośników natury w gminie Rajcza są dwa rezerваты przyrody: Butorza i Śrubita. Rezerwat Butorza położony jest na wysokości 600–720 m n.p.m. w grupie Wielkiej Raczy na północnych stokach Rachowca, w Beskidzie Żywieckim. Został utworzony w 1961 r. i zajmuje powierzchnię 30,68 ha. Chroni 130-letni drzewostan – zdecydowaną większość powierzchni rezerwatu zajmuje dolnoregłowy bór świerkowo-jodłowy. Występujące w nim świerki zaliczane są do miejscowej, utrwalonej genetycznie odmiany tzw. świerka istebniańskiego. Strome stoki i dno parowu w centrum rezerwatu pokrywa zespół buczyny karpackiej z dorod-

nymi okazami jaworów. Runo rozwinięte jest tu bardzo bujnie. Obok żywca gruczołowatego występuje również żywiec dziewięciolistny.

Śrubita to najstarszy rezerwat w Żywieckim Parku Krajobrazowym. Leży na terenie miejscowości Rycerka Górna, na wysokości 780–960 m n.p.m., w grupie Wielkiej Raczy. Obejmuje przyszczytowe partie północno-zachodnich stoków góry Bugaj w Beskidzie Żywieckim. Został utworzony w 1958 r. i ma powierzchnię 25,86 ha. Ochronie podlega starodrzew świerkowo-bukowo-jodłowy regła dolnego, będący pozostałością po pradawnej puszczy karpackiej, który tworzy typową dla tutejszego regła dolnego przejściową postać śląsko-żywieckiego żywej buczyny karpackiej. W rezerwacie oprócz dorodnych buków rosną liczne stare jodły. Pod okapem starych drzew dobrze odnawia się buk. Rzadką rośliną jest występująca tutaj tocja karpacza. Pośród lasów rezerwatu swoje środowisko znalazły też takie gatunki roślin, jak przytulia wonna, gwiazdnica gajowa, paprotnik kolczysty, nerecznica szerokolistna, a także żywiec gruczołowaty, żywiec dziewięciolistny i żywiec cebulkowy oraz ziołorośla: omieg górski czy parzydło leśne. Oprócz

zwierząt popularnych w beskidzkich lasach czasem zapuszcza się w te strony wilk.

Poznanie tutejszej przyrody umożliwia także ścieżka przyrodniczo-leśna, rozpoczynająca się w Rycerce Górnej, nieopodal leśniczówki Leśnictwa Racza. Długość ścieżki wynosi ok. 6 km, co w warunkach tutejszego, górzystego terenu przekłada się na mniej więcej 2 godz. wędrówki, nie licząc czasu przeznaczonego na podziwianie przyrody czy odpoczynek. Przy początku trasy znajduje się wiata, na pobliskim parkingu można zostawić samochód, a w sąsiedztwie rozpalić ognisko. Ścieżce towarzyszą tablice informacyjne. Pierwszy jej przystanek to „Szkoła leśna” z ekspozycją gatunkową. Kolejny przystanek, przy pomnikowych, 200-letnich wiązach, zapoznaje z różnymi formami ochrony przyrody. Następne stacje zaznają zwiedzających m.in. ze środowiskiem górskiego potoku, z gospodarką leśną i ochroną lasu. Ścieżka, po pokonaniu stromego stoku, wchodzi na teren rezerwatu, pełnego osobliwych okazów różnowiekowych drzew, dających pojęcie o wyglądzie dawnej puszczy karpackiej.

Jubileuszowy Krzyż Ziemi Żywieckiej

Krzyż ten zwany jest również Krzyżem Milenijnym. Ustawiono go na szczycie Bendoszki Wielkiej (1144 m n.p.m.). Inicjatywa parafian z Rycerki pozwoliła na wystawienie konstrukcji ze stali szlachetnej o wysokości 23,5 m i rozpiętości ramion 9 m. Co ciekawe, krzyż ten jest wyższy o 8 m od słynnego krzyża na Giewoncie. Ideą powstania krzyża było uczczenie przełomu II i III tysiąclecia.

Krzyż został poświęcony przez biskupa Tadeusza Rakoczego 16 IX 2000 r. przy udziale ponad 2000 wiernych.

Quest

„Rajcza z historią w tle”

Gdzie to jest?

Wyprawę należy rozpocząć na parkingu przy centrum kultury (Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Rajczy) przy ul. Parkowej 2.

Tematyka

W czasie wędrówki można zobaczyć trzy najciekawsze zabytki: największy w województwie śląskim cmentarz Legionistów z 1915 r., sanktuarium MB Miłosierdzia – Kazimierzowskiej (w 1669 r. król Jan Kazimierz ofiarował obraz i wydał pozwolenie na budowę kościoła w Rajczy), pałac Lubomirskich (1894–1914). Wędrując brzegiem rzeki i parkiem, spotykając pomniki przyrody, można obcować z górską przyrodą.

Czas przejścia questu: 1 godz. 30 min

Twórcy questu: Małgorzata Kucharska, Danuta Butor, Grażyna Ślęzak, Irena Sporek, Katarzyna Dziasek-Dallig, Marcelina Biernat, Magdalena Sporek, Anna Armatys, Natalia Banaś, Urszula Kurowska

gmina Ujsoły

Nasz świat diametralnie zmienia się na naszych oczach. Z roku na rok ubywa lasów i łąk, a ich miejsce zajmują kolejne skupiska ludzkie: osiedla i gospodarstwa rekreacyjno-wczasowe. W Beskidzie Żywieckim istnieje jednak pewna gmina, która na przekór współczesnym trendom skutecznie opiera się inwazji cywilizacji, pozostając piękną w swej naturalności. To gmina Ujsoły – niewielki obszar na samym południu województwa śląskiego, który człowiekowi oferuje to, co tak już rzadkie: dziką przyrodę, w wielu miejscach nieskażoną ludzką stopą.

Gminę Ujsoły doceni każdy, kto szuka kontaktu z pierwotną naturą. To wszak na stokach Oszusa, Rycerzowej lub Romanki natkniemy się na resztki prastarej puszczy, a wysoko położone hale wprowadzą nas w świat beskidzkich pasterzy. To tutaj też można spotkać niedźwiedzia, rysia i wilka...

Ten wyjątkowy w swym charakterze świat dzikiej przyrody chroni Żywiecki Park Krajobrazowy, a gmina może poszczycić się aż trzema rezerwatami: Oszast, Muńcuł i Dziobaki.

Gmina Ujsoły leży w południowo-zachodniej części Beskidu Żywieckiego i jej granice wyznaczają następujące gniazda górskie: Raczy i Rycerzowej na zachodzie oraz Lipowskiej i Pilska na wschodzie. Granicę między tymi obszarami stanowi potok Ujsoła (Sołka), dalej w górę potok Glinka i przełęcz Glinka (Ujsolska).

Biorąc pod uwagę wysokość Beskidów, Ujsoły są gminą położoną wysoko, bo na poziomie 550–1324 m n.p.m. Na obszarze tym znajdziemy aż 21 szczytów, których wysokość przekracza 1000 m n.p.m. Dominują tu: Lipowska (1324 m n.p.m.), Rysianka (1322 m n.p.m.) i Wielka Rycerzowa (1236 m n.p.m.). Centralna część gminy tworzy kotlinę, do której zlewają się liczne potoki z otaczających ją szczytów. Tędy płynie rzeka Soła, od której nazwę wzięła wieś Ujsoły.

Dzięki swojemu położeniu i warunkom naturalnym gmina ta stanowi doskonałą bazę wypadową w pobliskie góry. Licznymi szlakami można wspinać się na Krawców Wierch, Muńcuł, Lipowską, Rysiankę lub Rycerzową.

Wsie gminy Ujsoły oferują swoim gościom również kontakt z historią i kulturą tych ziem. Dzieje się tak za sprawą licznych zabytków.

Powierzchnia: 10 981 ha

Ludność: 4685 mieszkańców

Sołectwa: Glinka, Sobłówka, Złatna, Ujsoły

Odległości drogowe: Żywiec – 30 km, Bielsko-Biała – 60 km

Strona internetowa: www.ujsoly.com.pl

Panorama z Bendoszki Wielkiej z widokiem na wschodnią część Beskidu Żywieckiego

Izba regionalna Gronicek

Izba mieści się w centrum Glinki. Jej głównym celem jest ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturalnego tej gminy. Izba składa się z trzech sal ekspozycyjnych z bogatymi zbiorami sprzętów i dawnych przedmiotów gospodarstwa domowego, a także fragmentami tradycyjnych stylizacji dawnych pomieszczeń oraz pokojami dla dzieci i młodzieży odgrywającymi rolę zarówno świetlicy, jak i miejsca spotkań dla organizacji, stowarzyszeń i mieszkańców wsi. Gronicek spełnia zatem funkcję muzealną, ale równie ważny jest fakt, że stanowi centrum spotkań, imprez i warsztatów.

Bogate i ciekawe jest wyposażenie izby. Znajdziemy tu m.in. tradycyjne stroje ludowe oraz charakterystyczne dla tego regionu instrumenty. W izbie znajdują się również dawne maszyny i urządzenia wykorzystywane w gospodarstwie domowym oraz przedmioty codziennego użytku. Można podziwiać bogaty zbiór rękodzieła ludowego – tradycyjnych koronek, haftów i kwiatów bibułkowych.

Ekspozycja jest podzielona na kilka części przypominających tradycyjny wystrój wnętrza góralskiego domu. Zwiedzający mają m.in. rzadką możliwość nauczenia się tkania na czynnym warsztacie tkackim.

Tuż obok izby utworzono skansen, w którym znajdują się maszyny, urządzenia i sprzęty używane dawniej do prac polowych. Jest też ścieżka edukacyjna opisująca przeznaczenie poszczególnych sprzętów rolniczych wraz z ich historią i tradycyjnymi zwyczajami.

Organistówka w Ujsolach

To odrestaurowany budynek organistówki z 1896 r. Nazwa „organistówka” wywodzi się z historii tego budynku, który w XIX w. pełnił funkcję domu miesz-

kalnego organisty i wikarego, a obecnie został przeznaczony do funkcji publicznych. „Organistówka” jest objęta ochroną konserwatorską. W 2005 r. została odremontowana i od czerwca 2006 r. mieści się tu Gminna Biblioteka Publiczna oraz Zakład Usług Komunalnych.

Stary dwór – zabytkowa leśniczówka w Złatnej

Stary dwór został wybudowany w 1853 r. i w latach swej świetności służył zarządcom majątku Habsburgów. Obecnie mieści się w nim leśniczówka. Wiosną w ogrodzie otaczającym ten budynek kwitnie piękny „dywan” z krokusów i przebiśniegów.

Ujsolski Park Turystyki Aktywnej i Rekreacji

Dla miłośników sportów drużynowych przygotowano Ujsolski Park Turystyki Aktywnej i Rekreacji złożony z boisk: piłkarskiego typu „Orlik”, wielofunkcyjnego przeznaczonego do gry w koszykówkę, siatkówkę lub tenisa oraz okalającą cały teren sportowy 400-metrową bieżnią. Powstała również: siłownia zewnętrzna, na którą składa się 12 urządzeń, plac zabaw dla dzieci, szachy, bilard, ping-pong oraz boisko do badmintonu i kort tenisowy z nawierzchnią z trawy syntetycznej.

Pozostałości huty szkła w Złatnej

Na początku XIX w. hrabia Adam Wielopolski założył w Złatnej hutę szkła. Składała się na nią kilka pieców komorowych prymitywnej konstrukcji. Były opalane węglem drzewnym. Huta wytwarzała szkło butelkowe oraz naczyniowe – białe i zielone. Zakład w Złatnej działał stosunkowo krótko. W 1875 r. jego nowi właściciele, rodzina Habsburgów, postanowili zawiesić produkcję. Jednym z powodów takiej decyzji były coraz słabsze wyniki ekonomiczne. Ponadto huta szkła powstała również w Węgierskiej Górcie, stanowiąc naturalną konkurencję. Do dziś zachowały się jedynie resztki podmurówki zakładu.

Geopark Glinka

Geopark powstał w związku z przekształceniami nieczynnego kamieniołomu w Glince w teren rekreacyjno-wypoczynkowy, który może się poszczycić najdłuższym w Polsce zjazdem tyrolskim. Zjazd ma długość 220 metrów, a lina przeciągnięta jest nad 30-metrową przepaścią. Oprócz tego znajdują się w nim parki linowe (duży dla dorosłych i

mały dla dzieci), ścianki wspinaczkowe o wys. 17 m i 12 m, naturalna ścianka wspinaczkowa, boiska do gry w boule, kąpielisko o nieregularnym kształcie, które zimą zamienia się w lodowisko, wielofunkcyjny plac rekreacyjny, ścieżki spacerowo-widokowe po koronie kamieniołomu, ścieżki zdrowia z urządzeniami do ćwiczeń, plac zabaw dla dzieci. Dla odwiedzających udostępnione są również cztery zadane wiaty do grillowania oraz wyposażony w nowoczesny sprzęt budynek z salą konferencyjną, gastronomiczną oraz przyległym tarasem widokowym. Na specjalnie zaplanowanych stanowiskach można również poznać budowę geologiczną tych terenów.

Młoda Hora i kaplica pw. św.św. Piotra i Pawła

Młoda Hora, inaczej Kiczorka (1003 m n.p.m.), jest ważnym szczytem, położonym w bocznym grzbiecie, który wybiega ku północy od Wielkiej Rycerzowej, wznoszącej się w głównym paśmie granicznym Beskidu Żywieckiego. Na wzniesieniu tym znajduje się przysiółek Młoda Hora, należący administracyjnie do Soblówki. Wśród rozległych łąk górskich rozlokowane są góralskie domostwa.

W przysiółku znajduje się budynek nieistniejącego już schroniska PTT „Chyz u Bacy”. Po przeciwległej stronie ścieżki stoi kaplica pw. św.św. Piotra i Pawła. Budynek powstał najprawdopodobniej w 1862 r. na pamiątkę uwięzienia Jana Wolnego w Rajczy przez dziedzica Szymońskiego.

Młoda Hora jest dobrym punktem widokowym na Muńcuł i Rycerzową. Spotykają się tutaj szlaki z Rycerki, Soblówki i Rycerzowej.

Quest

„Podmuńcolskie spacery”

Gdzie to jest?

Początek questu znajduje się na parkingu przy amfiteatrze Pod Muńcołem w Ujsolach, przy ul. Bystrej 1, gdzie swoją siedzibę ma Gminny Ośrodek Kultury.

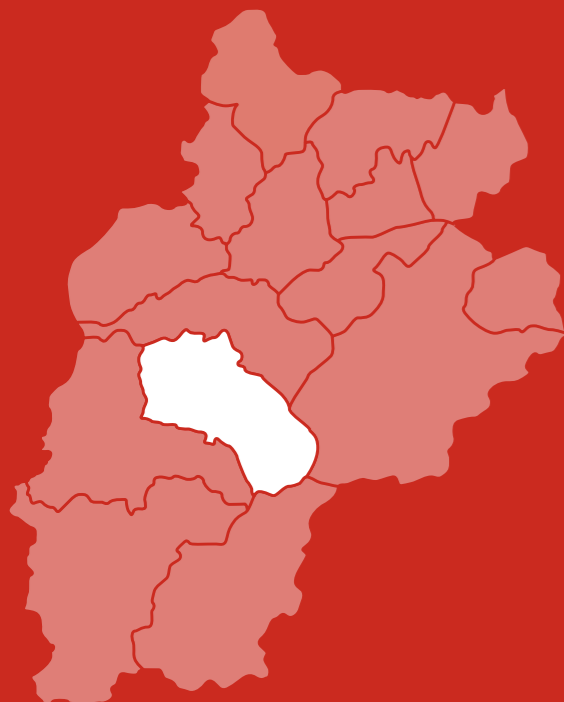
Tematyka

Podczas wędrowki można poznać ciekawe miejsca w centrum Ujsół. Zobaczymy zabytki związane z historią wsi, górskie potoki i otaczające krajobrazy. Quest może zachęcić do głębszego poznania kultury i tradycji tej małej ojczyzny związanej z największym wydarzeniem roku – paleniem hudy, czyli wysokiego ogniska.

Czas przejścia questu: 1 godz.

Twórcy questu: Katarzyna Sporek, Beata Sporek, Roman Borecki, Janusz Szczotka, Magdalena Stasiak, Lidia Kuś, Iwona Kielbasa, Justyna Kocoń, Jolanta Kołodziej, Beata Kocoń-Michalska

gmina Węgierska Górk

Powierzchnia: 7647 ha

Ludność: 15 123 mieszkańców

Sołectwa: Cisiec, Cięcina, Węgierska Górk, Żabnica

Odległości drogowe: Żywiec – 15 km, Bielsko-Biała – 33 km

Strona internetowa: www.wegierska-gorka.pl

 Hała Boracza

Gmina Węgierska Górk, w której obręb wchodzi wsie: Cięcina, Cisiec, Węgierska Górk, Żabnica, zajmuje urokliwy zakątek Żywiecczyny, wzdłuż biegu rzeki Soły. Gmina należy obecnie do najatrakcyjniejszych pod względem turystycznym terenów południowej Polski. Czyste powietrze, górskie potoki, znakomita infrastruktura, obiekty sportowo-rekreacyjne, a przede wszystkim otaczające zewsząd góry i piękna przyroda sprawiają, że gmina cieszy się stale rosnącą popularnością wśród

turystów. W ciągu całego roku każdy znajdzie tu dla siebie coś ciekawego i atrakcyjnego. Liczne szlaki turystyczne, rowerowe, konne oraz ścieżki spacerowe ułatwiają i usprawniają uprawianie górskiej turystyki. Gmina jest atrakcyjna także pod względem tradycji, kultury, obrzędowości i wciąż obecne tu folkloru. W gminie Węgierska Górk do dziś zachowały swoją żywotność niezwykle barwne i efektowne obrzędy oraz zwyczaje. Wiele wydarzeń kulturalnych w gminie ma charakter regionalny.

Schrony bojowe

Węgierska Górka była ważnym punktem oporu podczas wojny obronnej w 1939 r. Z zaplanowanych tutaj 16 schronów bojowych, mających zamykać dolinę, do wybuchu wojny zdążono wybudować 5: na lewym brzegu Soły w Ciścu schrony „Waligóra” i „Włóczęga”, na prawym brzegu Soły w Węgierskiej Górcie schron „Wędrowiec”, a w Żabnicy schrony „Wąwóz” i „Wyrwidąb”. Schrony zostały zdobyte 3 IX po ciężkich walkach. Obrona Węgierskiej Górki przeszła do historii kampanii wrześniowej, otrzymując zaszczytne miano „Westerplatte Południa”. Obecnie w forcie „Wędrowiec” mieszczą się muzeum i izba pamięci.

Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Cięcynie

Do najcenniejszych zabytków (nie tylko Cięciny, ale również Żywiecczyzny) zaliczany jest drewniany kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej. We wnętrzu kościoła można podziwiać okazałe, barokowe ołtarze z XVII w., kaplicę św. Franciszka z 1895 r. oraz kamienną chrzcielnicę kielichową z 1705 r.

Aleja Zbójników

Aleja Zbójników w Węgierskiej Górcie powstała w 2009 r. jako efekt odbywającego się pleneru rzeźbiarskiego, w wyniku którego powstało 6 rzeźb o wysokości od 4,5 do 5 m, które zostały ustawione wzdłuż ul. Zielonej, nieopodal Urzędu Gminy Węgierska Górka. Aleję rozpoczyna rzeźba dwóch postaci: księcia węgierskiego oraz góralki, nawiązując w ten sposób do historii Węgierskiej Górki i początków osadnictwa na tych terenach. Aleja stanowi przegląd postaci i dziejów zbójnic-

twa na Żywiecczyźnie. Odnosi się ona do podań, legend i przekazów ustnych przedstawiających zbójowanie jako trwały element lokalnej kultury wpływający na kształtowanie się życia społecznego, religijnego, prawodawstwa, a także folkloru i tradycji, które dziedzinami po poprzednich pokoleniach.

Bulwary nad Sołą

7 XII 2009 r. został oddany do użytkowania bulwar biegnący wzdłuż potoków Żabniczanka i Młynówka oraz prawego brzegu rzeki Soły. Wzdłuż koryta rzeki powstała ścieżka rowerowa oraz szeroka brukowana promenada z oświetleniem, klombami i ławeczkami. Jedną z większych atrakcji bulwaru jest pięknie oświetlony wiszący most łukowy nad Sołą, wykonany z afrykańskiego drewna, który łączy ul. 3 Maja z bulwarami i parkiem oraz z Traktem Cesarskim po drugiej stronie rzeki.

Hala Boracza

Hala leży w Beskidzie Żywieckim na wysokości 860 m n.p.m. Przełęcz, na której się znajduje, umiejscowiona jest w Grupie Lipowskiego Wierchu i Romanki, pomiędzy szczytami Prusowa i Redykalnego Wierchu.

Na hali jest niewielki przysiółek. Jego mieszkańcy przez wieki uprawiali tu owies i ziemniaki. Z chwilą zaprzestania rolnictwa rozpoczął się sukcesywny proces zarastania hali roślinnością łąkową. By temu zapobiec, rozpoczęto wypas owiec.

Nad halą góruje Boraczy Wierch (1244 m n.p.m.). Na stokach tej góry wybija źródło siarkowodorowe, zwane źródłem Matki Boskiej, mające właściwości lecznicze. Nieopodal hali od zielonego szlaku (Żabnica Milówka) odchodzi czarny szlak łącznikowy na Halę Redykalną. W pobliżu tego szlaku znajduje się Jaskinia w Boraczej (na stokach Redykalnego Wierchu) o długości 28 m i głębokości 8 m.

Atrakcją dla turystów jest baczówka na hali, którą prowadzi bacia Adam Gruszka. Wypasa on obec-

nie ok. 300 owiec należących do hodowców z Ciśca i Żabnicy. Takich miejsc jak to jest już w polskich górach bardzo niewiele. Kolejną atrakcją hali jest schronisko PTTK. W latach 20. XX w. Żydowskie Towarzystwo Sportowe Makkabi z Bielska, które prężnie działało na terenie Beskidów, wystawiło tu drewniane schronisko. W latach 30. postawiono nowe, murowane. Schronisko to, nazwane imieniem Maksa Nordaua, należało do jednych z najnowocześniejszych w Polsce: zasilane było energią elektryczną, miało 8 pokoi gościnnych, świetlicę, pomieszczenia gospodarcze – ogólnie mogło pomieścić 100 osób.

Po wojnie zdewastowany budynek przejęło PTT, a po nim PTTK. Obecnie schronisko dysponuje 34 miejscami noclegowymi w pokojach 2-, 4- i 10-osobowych. Turyści mogą skorzystać z jadalni, sali z kominkiem i wypożyczalni sprzętu narciarskiego.

Hala Boracza jest dobrym punktem widokowym, z którego rozpościera się panorama na Romankę, Rysiankę, Lipowską i Suchą Górę. Na hali zbiegają się szlaki do Rajczy, Milówki, Węgierskiej Górki i Żabnicy.

Quest

„Westerplatte Południa”

Gdzie to jest?

Węgierska Górka leży w dolinie rzeki Soły, w Beskidzie Żywieckim, w otoczeniu przepięknych szczytów górskich, z których można podziwiać malownicze widoki. Do wsi można dojechać samochodem drogą S69 kierunek Bielsko-Biała-Żywiec-Zwardoń bądź pociągiem kursującym pomiędzy Żywcem a Zwardoniem.

Tematyka

Trasa questu, o długości 4,2 km, poprowadzi Cię przez najpiękniejsze punkty widokowe doliny Soły, a także pozwoli Ci poznać bogatą historię gminy Węgierska Górka. Zobaczysz m.in. trzy forty wojenne z czasów II wojny światowej, gdzie 1-3 IX 1939 r. toczyły się ciężkie walki. Bitwa pod Węgierską Górką stała się od tamtego czasu legendą bohaterstwa i heroizmu garstki polskich żołnierzy wobec wielotysięcznej niemieckiej bawarskiej dywizji górskiej. Powstrzymanie na trzy dni hitlerowskiego natarcia na Polskę sprawiło, że bitwę pod Węgierską Górką nazwano „Westerplatte Południa”. To właśnie bohaterskim obrońcom tamtych dni dedykujemy tę trasę questu.

Czas przejścia questu: 1 godz. 45 min

Twórcy questu: Stanisława Krutak, Jolanta Loranc, Bożena Biegun, Andrzej Motyka, Magdalena Kupczak, Urszula Kupczak

Fundacja
„Partnerstwo
Dorzecza
Kocierzanki
i Koszarawy”

12

gmina Gilowice

Powierzchnia: 2819 ha

Ludność: 6081 mieszkańców

Sołectwa: Gilowice, Rychwałd

Odległości drogowe: Żywiec – 12 km, Bielsko-Biała – 36 km

Strona internetowa: www.gilowice.pl

 Widok na Gilowice z granicy między gminami Świnna i Gilowice.

Gmina Gilowice położona jest u stóp Beskidu Małego, we wschodniej części Kotliny Żywieckiej, wśród malowniczych wzgórz pokrytych łąkami i lasami. Gilowice usytuowane są w dolinie rzeki Łękawki, która wpływa do Jeziora Żywieckiego, natomiast Rychwałd zajmuje dolinę potoku Nawieśnik o dość stromych zboczach.

Sołectwa gminy Gilowice należą do najstarszych zakątków Żywiecczyny. Pierwsze zapiski o istnieniu Gilowic zamieszczone zostały w 1325 r. w spisie świętopietrza i w „Volumina Legum”. W tym bowiem roku została tutaj erygowana parafia, druga po żywieckiej.

W 1. poł. XV w. właścicielami tutejszych miejscowości byli członkowie rodu Skrzyńskich, którzy nie-

chlubnie zapisali się w dziejach, nękając ludność rozbojami. Po zawładnięciu rodu Komorowskich całą Żywiecczyną utworzono tutaj tzw. państwo żywieckie, istniejące do 1608 r., kiedy to podzielono je na trzy części, tworząc trzy nowe „państwa”: żywieckie, suskie i ślemieńskie. W skład tego ostatniego wchodziły Gilowice wraz z jedenastoma okolicznymi miejscowościami.

Wyjątkowe walory krajobrazowe, czyste powietrze, cisza i spokój oraz korzystne warunki turystyczno-rekreacyjne dają każdemu turyście możliwość atrakcyjnego i kreatywnego wypoczynku na łonie natury. Gmina oferuje kilka ciekawych tras turystycznych: w stronę północy na Pasma Łysiny (779 m n.p.m.), na wschód na szczyt Na Płonem

(822 m n.p.m.), od południa na pasma szczytów Łyski (640 m n.p.m.), Barutki (622 m n.p.m.) i Ostrego Gronia, zwanego potocznie Grodziskiem (634 m n.p.m.).

Wszyscy chcący zatrzymać się w miejscowości na dłużej mogą skorzystać z bardzo zróżnicowanej bazy noclegowej. Swoje usługi oferują m.in. Ośrodek Wypoczynkowy Beskidek (www.beskidek-gilowice.pl), zabytkowy Dwór Rychwałd (www.dwor-rychwald.pl) oraz Franciszkański Dom Formacyjno-Edukacyjny (www.fdfc.franciszkanie.pl).

Naturalne uwarunkowania geograficzne miejscowości są atrakcją dla rowerzystów uprawiających górską oraz tradycyjną turystykę rowerową. Natomiast w sezonie zimowym dogodne warunki zachęcają do uprawiania narciarstwa biegowego.

Grapa Park

czyli amfiteatr z zapleczem sportowym. To piękna, zadaszona scena wraz z kieszeniami scenicznymi, garderobami i szatniami, które jako całość stanowią doskonałą bazę do organizacji atrakcyjnych imprez kulturalnych i sportowych. Tuż obok znajduje się stadion z boiskami do gry w piłkę nożną (boisko główne i treningowe). Wyróżniającą ten teren sportową perełką jest zespół igelitowych skoczni narciarskich (skocznia młodzieżowa K-19 oraz skocznia mała treningowa, tzw. „pierwszego kontaktu ze skokami”, K-14), na których całorocznie odbywają się treningi i zawody w skokach narciarskich. Rozgrywane zawody zyskały miano ogólnopolskich, a nawet międzynarodowych.

Kościół parafialny pw. Andrzeja Apostoła w Gilowicach

Kościół pochodzi z 1. poł. XVI w. Został przeniesiony z Rychwałdu do Gilowic w 1757 r. Świątynia wykonana jest z drewna w stylu gotyku śląsko-małopolskiego i zalicza się do zabytków klasy O. Wnętrze kościoła wzbogacają: późnobarokowy ołtarz (1708), posągi Matki Bożej z Dzieciątkiem (XIV w.), ambona (1. poł. XVII w.) oraz ciekawe elementy architektoniczne.

Sanktuarium Maryjne w Rychwałdzie

To kościół Franciszkanów pw. św. Mikołaja, pochodzący z XVIII w. Otoczony kamienistym murem, tworzy prostokąt, w którym są cztery wejścia: dwa bogatsze oraz dwa skromniejsze (od wschodu i południa). W północno-zachodnim narożniku muru znajduje się kaplica Biczowania Pana Jezusa, a w niej posąg Chrystusa u słupe. Druga kaplica, usytuowana w narożniku północno-wschodnim, to Wieczernik (obecnie kaplica MB Fatimskiej). 2 VIII 1946 r. parafię i sanktuarium objęli ojcowie franciszkanie. Od XVII w. Sanktuarium Maryjne w Rychwałdzie jest celem licznych pielgrzymek z Żywiecczyny, a także z innych stron naszego kraju oraz ze Słowacji.

Dwór w Rychwałdzie

Dwór, pochodzący z XIX w., znajduje się na południowym skraju wsi Rychwałd koło Żywca. O dworze w Rychwałdzie pod rokiem 1722 wspomina A. Komonicki: „Folwark albo dwór we wsi Rychwałdzie nowo zbudowany, na Kępie wyniosły”. Zachowane do dziś klasycystyczne zabudowania dworskie powstały w latach 1831–34. Składa się na nie parterowy pałacyk w stylu klasycystycznym oraz ustawione prostopadle do niego zabudowania gospodarcze i pomieszczenia dla służby. W środku znajduje się obszerny dziedziniec. Wokół rozciąga się rozległy 2-hektarowy park dworski ze starodrzewiem. Oddalony od wsi dwór położony jest znacznie wyżej od niej (480 m n.p.m.). Obiekt został wpisany do rejestru zabytków. To wspaniały teren do spacerów i odpoczynku.

Przydrożne zabytki sztuki sakralnej

Gilowickie szlaki usiane są zabytkami sztuki sakralnej: kapliczkami, figurami przydrożnymi oraz pomnikami upamiętniającymi ważne wydarzenia z życia mieszkańców. W pobliżu gilowickiego kościoła stoi najstarsza kapliczka, pochodząca z 1730 r. Jest ona dosyć charakterystyczna, ponieważ została otwarta na cztery strony świata, czym przypomina latarnię morską.

Na stromym zboczu miejscowego wzniesienia, zwanego „Komanią Górą”, przez które w odległych czasach wiódł najkrótszy szlak z Gilowic przez Rychwałd do Żywca, znajduje się figura Chrystusa Upadającego pod Krzyżem, uznawana przez historyków sztuki za najstarszą tego typu w Polsce.

W gminie występują również kapliczki grotowe, wśród których warto wymienić kapliczkę na Bizoniówce. Została ona postawiona w latach 60. XX w. W niszy znajduje się figura Matki Bożej Fatimskiej.

Quest

„W sercu Rychwałdu”

Tematyka

Dlaczego warto zawitać do Rychwałdu i przejść tamtejszy quest?

Jak piszą jego twórcy:

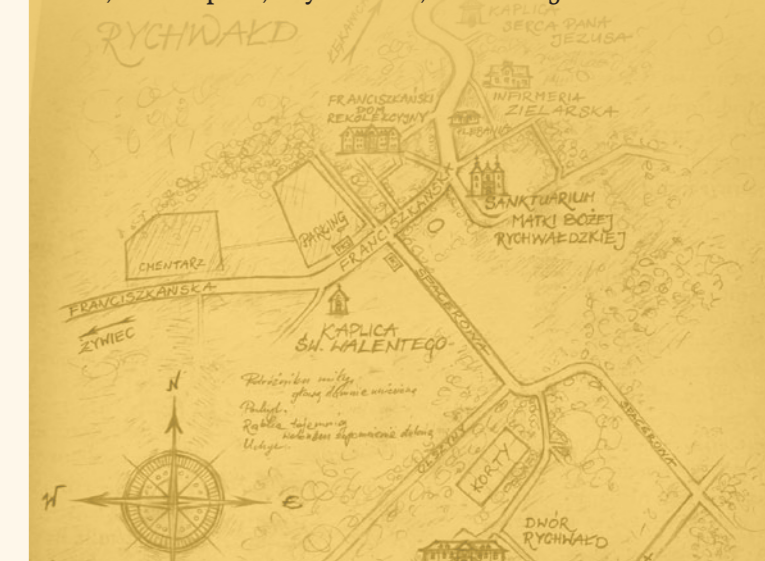
„Nasza trasa to najlepsza propozycja dla Twojego serca! Odwiedzisz obiekty związane z historią miejscowości i kultem Matki Bożej Rychwałdzkiej. Quest zaprowadzi Cię do miejsc, gdzie możesz wypocząć, zaznać fizycznej i duchowej odnowy.

Jak szukać skarbu?

Podczas wyprawy kieruj się rozumem (serca odnajdziesz...) i podążaj według wskazówek zawartych w tekście. Szukaj odpowiedzi na zagadki, które doprowadzą Cię do hasła-klucza. Dzięki niemu dotrzesz do skrzyni ze skarbem – pokazującym motyw przewodni wyprawy”. I chyba nie trzeba nic dodawać.

Czas przejścia questu: ok. 1 godz.

Twórcy questu: Sylwia Pietyra, Barbara Iwanek, Szymon Kolonko, Mateusz Kolonko, Elżbieta Marszałek, Ewa Kopacz, Edyta Kania, Paweł Targosz

gmina Łękawica

Gmina Łękawica położona jest w pięknym masywie górskim Beskidów, u podnóża Beskidu Małego, na wysokości 400–700 m n.p.m. Można ją nazwać rajem dla myśliwych, grzybiarzy i miłośników przyrody.

Gmina leży w jednym z piękniejszych regionów Polski – Beskidach. Tereny te, ze względu na górzysty charakter i spore rozdrobnienie gospodarstw, tworzą swego rodzaju mozaikę różnokolorowych pól uprawnych, łąk i pastwisk. W tę wielobarwność dosyć często wkomponowane są stare drewniane zagrody otoczone sadami. Bogactwem tej ziemi są: czyste powietrze, doskonała woda, piękne krajobrazy, różnorodność świata fauny i flory oraz atrakcyjne, nie w pełni jeszcze zagospodarowane tereny przeznaczone pod rozwój bazy turystycznej i rekreacyjnej.

Wszystko to gwarantuje doskonały wypocznik i ciszę w otoczeniu atrakcyjnych terenów leśnych. Amatorom wędrówek pieszych i rowerowych polecamy szlaki turystyczne, zapalonym myśliwym lasy z liczną zwierzyną, wędkarzom czyste rzeki i potoki oraz pobliskie systematycznie zarybiane Jezioro Żywieckie, a miłośnikom wspinaczek skałkowych – ciekawe naturalne tereny treningowe. Zwolennicy bezkrwawych polowań mogą uwiecznić obiektywem wspaniałe okazy jeleni czy rzadko spotykanych gatunków ptaków.

W Zajeździe Pod Jeleniem (www.zajazdpodjeleniem.pl) można smacznie zjeść i wypocząć, natomiast osoby, które nie lubią schodzić ze szlaku znajdą schronienie w gospodarstwie agroturystycznym Kocierzanka (www.agrokocierz.pl) położonym na Przełęczy Kocierskiej.

Wzdłuż Kocierza i Łękawicy płynie rzeka Kocierzanka, która następnie wpada do Łękawki. Wyróżnia się czystą wodą, dużą liczbą wodospadów i bogactwem ryb.

Wizytówkami gminy są niewątpliwie ludzie i miejsca. Dumą kulturalną gminy są państwo Anna i Józef Hulka, którzy od ponad 50 lat pro-

mują lokalną tradycję i kulturę. We własnym domu urządzili galerię, w której zwiedzający mogą zobaczyć ich prace (rzeźby, obrazy, kunsttowane szopki, przedmioty związane z ludową obrzędowością) oraz posłuchać ciekawych opowieści o historii i zamiłowaniu do sztuki.

Miejszem wypoczynku w Łękawicy jest stale rozwijane Centrum Wypoczynku i Rekreacji zlokalizowane w parku niedaleko centrum miejscowości. Funkcjonują tutaj amfiteatr, zespół boisk sportowych (do koszykówki, siatkówki, tenisa i badmintonu), krąg taneczny i biesiadny, placówki zabaw i ścieżki spacerowe.

Powierzchnia: 4200 ha

Ludność: 4484 mieszkańców

Sołectwa: Łękawica, Kocierz Moszczanicki, Kocierz Rychwałdzki, Okrajnik, Łysina

Odległości drogowe: Żywiec – 14 km, Bielsko-Biała – 32 km

Strona internetowa: www.lekawica.com.pl

Rezerwat leśny Szeroka

Rezerwat utworzono w 1960 r. Ma powierzchnię 51,94 ha. Jest położony w pobliżu Kocierza Moszczanickiego i zajmuje południowe, wschodnie i zachodnie stoki Wielkiej Góry (879 m n.p.m.) i Wielkiego Cisownika (853 m n.p.m.) w Górach Zasolskich. W drzewostanie dominuje buk, udział jodły wynosi ok. 20%, sporadycznie występuje również jawor. W 83% rezerwat porasta las w wieku 50–240 lat, o naturalnym charakterze. Jest to rezerwat częściowy, w którym ochronie podlega fragment dolnoreglowej buczyny karpackiej z pomnikowymi okazami jodeł i buków. Świat zwierzęcy reprezentują sarna i jeleni, a także ptaki głuszec i jarząbek.

Przez rezerwat biegnie niebieski szlak między przełęczą Przysłop Cisowy a Przełęczą Cisową, który prowadzi dalej na Jaworzynę przez Kościelc do Zapory w Tresnej. Na skraju rezerwatu na

przełęczy Przysłop Cisowy znajduje się skrzyżowanie szlaków niebieskiego z czerwonym, który prowadzi m.in. na Żar, Kiczere, a w drugą stronę na Kocierz, Beskid i Przełęcz Kocierską.

Szosa kocierska

Przez gminę przebiega przepiękna pod względem widokowym droga relacji Żywiec–Andrychów przez Przełęcz Kocierską (718 m n.p.m.). Na mapie drogowej jest to droga 781. Zaczyna się w Łękawicy Górkach albo przy Upadku, biegnie przez Kocierz Moszczanicki. Szosa ta wybudowana została na polecenie cesarza austriackiego Józefa II w latach 1784–88 rękoma więźniów z Wiśnicza i Spielberga w Brnie na Morawach i nosiła wówczas nazwę drogi cesarskiej nr 20. Szosą tą w roku 1805 odbywał podróż do Rycerki hrabia Ludwik de Laveaux. Już wtedy chwalił uroki krajobrazu i roztaczające się z tej drogi widoki. Dziś na przełęczy stoi ośrodek wypoczynkowy z basenem kąpielowym, a na jej północnym stoku zainstalowano wyciąg do dyspozycji narciarzy.

Przełęcz Kocierską przecinają popularne szlaki turystyczne, m.in. czerwony z Bielska-Białej, przez Porąbkę i Żar na Łamaną Skałę i Leskowiec, oraz zielony z Porąbki, przez Bukowski Groń na Łamaną Skałę.

Łysina i zamczyska

Łysina to najmniejsza, a jednocześnie najwyższa położona wieś w gminie (szczyt Ścieszków Groń ma 779 m n.p.m. i dominuje od północy nad Łękawicą i Gilowicami). Znaleźć tutaj można doskonale położone punkty widokowe, z których przy dobrej pogodzie można podziwiać szerokie panoramy Beskidów: Małego, Śląskiego i Żywieckiego. Przez wieś przechodzi zielony szlak PTTK z Gaik do Suchej Beskidzkiej – drugi co do długości w Beskidzie Małym.

Na wzgórzu znajduje się wspaniały zespół skał, które nazwano „zamczyskami”, gdyż wokół nich przez całe wieki krążyły przedziwne legendy. Jedną z nich mówi, że stał tam kiedyś zamek, inna, że było tam podziemne przejście, które miało długość wielu kilometrów. Ale największą zaletą tych skał jest ich wielkość i przedziwne kształty, które zachwycają każdego zwiedzającego. Pionowe

ściany skalne są wykorzystywane do celów treningowych wspinaczki skałkowej. Trafic na te okazy martwej natury najłatwiej jest, idąc zielonym szlakiem przez Ścieszków Groń.

Znaleziono tu jedyną w Polsce poza Tatrami jaskinię lodową, położoną na wysokości ok. 700 m n.p.m., o długości blisko 60 m i głębokości tylko 10. Lód utrzymuje się tutaj przez cały rok.

Quest

„W drodze do Zamczyska”

Tematyka

Odwiedzając gminę Łękawica, warto powędrować za wskazówkami questu „W drodze do Zamczyska”, ponieważ to właśnie tam czekają jedne z piękniejszych widoków na Żywiecczyźnie, a i nie mniej urokliwe legendy i historie o Łysinie.

Na górze Łysina piękna, bogata rezydencja stała,

Która do królowej pewnej należała.

Raz w noc świętojańską, która słynie czarownością swoją,

Złodzieje napadli na zamek, licha się nie bojąc.

Szybko zdobyli mury, królową pojмали,

Zamknęli ją w beczce, sznurem skrupowali.

Czas przejścia questu: 45–60 min

Twórcy questu: Agnieszka Grendysa,

Monika Budyn, Zbigniew Bukowski,

Barbara Byrska-Bukowska, Aneta Gardaś,

Ewelina Walaszek, Katarzyna Budyn, Zuzanna

Drózd, Anna Satława

Fundacja
„Partnerstwo
Dorzecza
Kocierzanki
i Koszarawy”

14

gmina Ślemień

Powierzchnia: 4600 ha

Ludność: 3523 mieszkańców

Sołectwa: Ślemień, Kocoń, Las

Odległości drogowe: Żywiec – 16 km, Bielsko-Biała – 37 km

Strona internetowa: www.slemien.pl

Pejzaż z Beskidem Małym

Gmina Ślemień położona jest na pograniczu dwóch regionów geograficznych: Beskidu Małego (Beskid Andrychowski) i Beskidu Makowskiego (Pasma Pewelskie), a granicę między tymi regionami tworzy w Ślemieniu rzeka Łękawka.

Gmina jest miejscem, w którym każdy może znaleźć coś dla siebie, coś wyjątkowego i niespotykanego gdzie indziej. Gminę charakteryzują jedyna w swoim rodzaju przyroda, piękne krajobrazy oraz pamiątki „wielkiej” historii tego terenu.

Wędrując po stokach Beskidu Małego czy Pasmem Pewelskim, napotyka się liczne źródła z krystalicznie czystą wodą oraz szemrzące górskie potoki. Osoby, które zechcą zostać tutaj na dłużej, mogą przenocować w Szkolnym Schronisku Młodzieżowym (www.ssm-slemien.pl), Ośrodku Kon-

ferencyjno-Wczasowym Madohora (www.madohora.pl) lub w wielu mniejszych gospodarstwach agroturystycznych czy domkach letniskowych. Cisza, a także nieskażone, orzeźwiający powietrze pozwalają na relaksujący wypoczynek.

Początki osadnictwa w rejonie Ślemienia sięgają XIII w. Osiedlali się tu zarówno polscy chłopcy z niżej położonych wsi, jak i wołoscy pasterze z terenów Karpat Południowych. Pierwsza notowana informacja o wsi pochodzi z 1545 r.

W XVII w. Ślemień wraz z 11 okolicznymi wsiami (Stary i Nowy Rychwałd, Gilowice, Kocoń, Komorowice, Kurów, Jeżowice, Międzysusze, Łękawica, Oczków i Pewel Mała) wchodził w skład tzw. państwa ślemieńskiego, będącego we władaniu rodziny Komorowskich. Do rozwoju wsi przyczyniła

się przede wszystkim Katarzyna z Komorowskich Grudzińska-Lacka, córka Aleksandra. Z jej inicjatywy w 1672 r. z części parafii Rychwałd utworzono w Ślemieniu parafię rzymskokatolicką. W 1656 r. Katarzyna założyła jeden z pierwszych w Polsce szpitali i przytułków dla biednych. Po jej śmierci Ślemień przeszedł w ręce rodu Wielopolskich. Za ich władania w 1719 r. zaczęto wyburzać stary zamek, a dwa lata później wybudowano nowy, większy. Mieszkańcy Ślemienia z rozrzewnieniem wspominają, iż w XVII w. ich wieś słynęła z produkcji piwa w miejscowym browarze czy przetopu rudy darniowej w piecu hutniczym. Państwo ślemieńskie znikło z kart historii wraz z nowym porządkiem politycznym i prawnym wprowadzonym po II wojnie światowej.

Park etnograficzny

Zapraszamy do Żywieckiego Parku Etnograficznego, do wędrówki w przeszłość, do wspomnień o dawnych czasach i pięknie góralskiego folkloru.

Park jest najmłodszym muzeum typu skansenowego w Polsce i drugim w województwie śląskim. Odzworowuje on układ urbanistyczny i zabudowę wsi Beskidu Żywieckiego. Na obszarze ponad 6 ha posadowiono kilkanaście zabytkowych obiektów architektury, m.in.: budynek szkoły z 1900 r., XIX-wieczny spichlerz, kompletną zagrodę chłopską z domem mieszkalnym z 1895 r., kuźnię z początku XX w., urokliwą „chałupę zielarki” czy

małomiasteczkową aptekę. We wnętrzach budynków zrekonstruowano wystrój oraz urządzone ekspozycje obrazujące wszelkie aspekty życia górali.

Ponadto na terenie parku znajdują się piwniczki – półziemianki oraz studnie – każda o innym sposobie pobierania wody. Całość uzupełniają przydrożne krzyże i kapliczki, a w przyszłości w parku pojawią się kolejne obiekty. Autorką koncepcji parku jest mgr etnografii Teresa Kurzyk.

Zwiedzanie odbywa się pod opieką przewodnika. Istnieje także możliwość wypożyczenia audioprzewodnika. Na terenie skansenu funkcjonuje sklepik z regionalnymi pamiątkami oraz napojami.

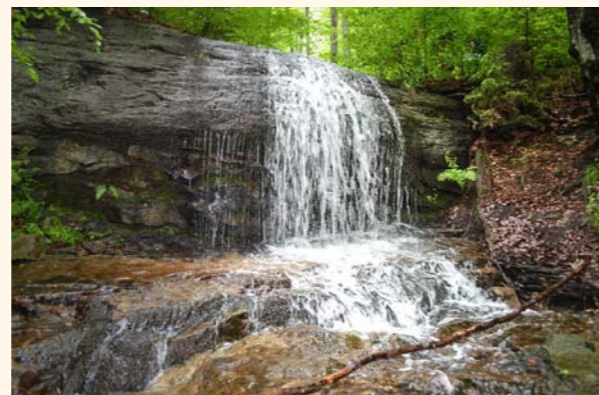

Daniel Franek

Rezerwat Madahora

Ten rezerwat przyrody znajdujący się na terenie Parku Krajobrazowego Beskidu Małego rozciąga się na powierzchni 71,38 ha. Pewną osobliwością jest rosnący tutaj fragmentarycznie górnogłowy las świerkowy, charakterystyczny dla znacznie wyższych partii gór.

Wśród licznych wychodni skalnych na szczególną uwagę zasługuje Jaskinia Komonieckiego położona we wsi Las na jednym z dopływów potoku Dusica.

Joanna Stolarczyk

Otwór wejściowy o szer. 16 m i przeciętnej wys. 2 m ograniczony jest okazałym, odpadającym od stropu głazem – obeliskiem. Ponad jaskinią przepływa potok tworzący na jej otworze wodospad.

Doświadczeni grotolazi mogą również pokusić się o zwiedzenie grupy jaskiń w Czarnych Działach, z których najciekawszą jest Jaskinia Lodowa – najniżej w Polsce położona grotta lodowa o długości 20 m i deniwelacji 9 m.

Podczas zwiedzania Ślemienia warto odwiedzić miejscowe zabytki, np. kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela z 1. połowy XIX w. czy kapliczkę pw. Przemienienia Pańskiego w Koconiu wybudowaną w 1863 r. na pamiątkę bitwy między konfederatami barskimi a Moskalami.

Sanktuarium Maryjne na Jasnej Górze w Ślemieniu

Sanktuarium zbudowano w latach 1862–66, w głównym ołtarzu znajduje się XIX-wieczna kopia obrazu Jasnogórskiego. Wedle przekazów ustnych jest to miejsce objawień, przez co stało się celem rozlicz-

nych pielgrzymek (w 1868 r. przybyło tu 15 tys. wiernych). Pod kościołem została wykuta grotta skalna, w której bije źródło (wg wierzeń ma uzdrawiającą moc).

Ruiny pieca hutniczego

W okresie władania dobrami ślemieńskimi przez Hieronima Wielopolskiego funkcjonował w Ślemieniu, opodal pałacu, piec hutniczy, w którym przetapiano niskoprocentową rudę darniową. Piec miał pojemność kilkunastu stóp kubicznych. Spalił się w 1780 r. w czasie dużego pożaru.

Quest

„Jak to w państwie ślemieńskim dawniej bywało”

Tematyka

Znalazł się młody juhas, co wobec ludzkiego gadania

Wypchał barana siarką w zamysle maskary złej zlikwidowania.

Kicek rzucił się na zdobycz, połknął ją... Co dalej, kolego?

By ugasić pragnienie, smok rzucił się do stawu dworskiego,

Wypił go i nad Ślemień przeleciał, wciąż nienasycony;

Również tutejszy staw przez niego został osuszony.

Gdy poczwara ostatnią kropelkę wypila,

Pękła z wielkim hukiem... Historia ta charakter

miejsca odmieniła:

Miejscowość, w której staw przestał istnieć,

„Suchą” wnet nazwano,

A do tego często „Suchą bez Kicka” ją też określano.

Czas przejścia questu: ok. 45 min

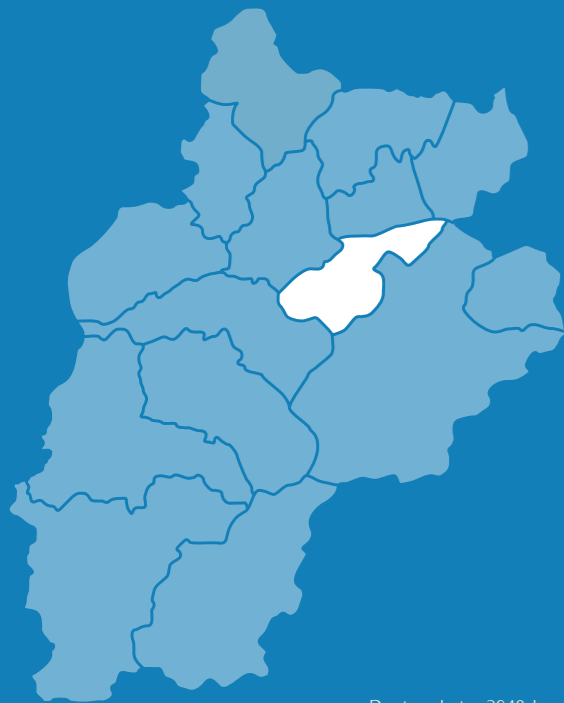
Twórcy questu: Paulina Białek, Kazimiera Górna, Małgorzata Byczek, Maria Micor, Jadwiga Czepiel, Piotr Fijatkowski, Natalia Białek

Fundacja
„Partnerstwo
Dorzecza
Kocierzanki
i Koszarawy”

15

gmina Świnna

Powierzchnia: 3940 ha

Ludność: 8080 mieszkańców

Sotectwa: Pewel Mała, Pewel Ślemieńska,
Przyłęków, Rychwałdek, Świnna, Trzebinia

Odległości drogowe: Żywiec – 8 km, Bielsko-Biała – 30 km

Strona internetowa: www.swinna.pl

Widok na Świnną z przysiółka Granicznik

Gmina Świnna położona jest w urokliwej dolinie rzeki Koszarawy, w Beskidzie Żywieckim. Jej granicę od północy stanowi najdalej wysunięta na zachód część Pasma Pewelsko-Ślemieńskiego, ze wzniesieniem Łyska (640 m n.p.m.).

Większość terenu gminy rozciąga się na wschód od Żywca (z tym miastem gmina ma bardzo dobre połączenia komunikacyjne). Dzięki temu Świnna jest doskonałym miejscem na weekendowy wypoczynek zarówno latem, jak i zimą. Południowe granice gminy, poprzez położenie wsi Przyłęków, opiera na najdalej na północ wysuniętej części Beskidu Żywieckiego, tzw. „gnieździe Kiczory”. Nieopo-

dal znajduje się jedno z czterech na Żywiecczyźnie sanktuariów maryjnych. W gminie z łatwością znajdziemy stare góralskie chaty doskonale wkomponowane w beskidzki krajobraz, który można podziwiać, wędrując po sieci licznych dróg gminnych. Wiele z nich prowadzi przez okoliczne lasy, pełne zwierzyny i owoców runa leśnego.

Przez wszystkie gminne wsie płynie kilkanaście cieków wodnych, od małych górskich potoków do drugiej co do wielkości rzeki Beskidu Żywieckiego – Koszarawy. Zlokalizowano na niej kilka progów wodnych, tworzących doskonale miejsca do kąpieli.

Wybierając się na kilkudniowy wypoczynek w gminie, warto skorzystać z oferty malowniczo położonego Rancho Adama (www.ranchoadama.pl) lub Ośrodka Wczasowego Czahówka (www.czahowka.pl).

Latem i zimą gmina Świnna zaprasza turystów spragnionych odpoczynku w ciszy i spokoju, w miejscach łatwo dostępnych pozwalających na rodzinny relaks. Tym łatwiej o ten relaks i rozrywkę, że na terenie gminy organizuje się i prowadzi liczne przedsięwzięcia o charakterze sportowo-rekreacyjnym, kulturalnym i turystyczno-ekologicznym.

Rezerwat przyrody Gawroniec

To najlepiej zachowany w Beskidzie Żywieckim las liściasty i mieszany z buczyną karpacką, jodłą oraz stanowiskami olszynki karpackiej. Został utworzony w 1995 r., a jego powierzchnia wynosi 23,7 ha i obejmuje swoim zasięgiem tereny położone na zboczach Gawronca i częściowo Wolentarskiego Gronia. W rezerwacie bytują sarny, dziki, lisy, kuny leśne, jelenie europejskie, czasami pojawia się również rys.

Tuż przy rezerwacie, w lesie Kiełbasów (dojazd z miejscowości Pewel Mała), stoi na polanie niewielka kapliczka, której budowę zainicjował leśniczy Mezer. Otoczenie kapliczki jest niezwykle urokliwe, zachęca do zadumy w czasie leśnych spacerów.

Sanktuarium MB Wspomożenia Wiernych w Przyłękowie

Nad wsią, na zboczu góry Kiczory, zwanej także Bugajem (762 m n.p.m.), ukryty wśród buków, sosen i świerków wznosi się niewielki, murowany jednonawowy kościółek pw. MB Wspomożenia Wiernych. Obok kościoła znajduje się studnia nakryta daszkiem, przy której znaleźć można wiadro i kubek do czerpania wody uznanej za uzdrawiającą.

Sanktuarium zostało wzniesione na pamiątkę Matki Bożej, która 2 VII 1886 r. ukazała się we śnie pasącemu bydło Wojciechowi Stefko. Głównym przesłaniem tego wydarzenia było życzenie, aby w tym miejscu zbudowano kaplicę. Matka Boża obiecała uzdrowić córkę Wojciecha Stefki Marysię, chorą na ślepotę. Uzdrawienie stało się faktem, a kościół wzniesiono w miejscu objawienia.

W Świnnej prężnie funkcjonują Międzypokoleniowe Centrum Folkloru i Rzemiosła Artystycznego (ul. Wspólna 15), Gminny Ośrodek Kultury oraz Beskidzkie Centrum Nauki (www.naukotechnika.pl).

W pierwszym ośrodku możemy zobaczyć ekspozycje czasowe, dołączyć do lokalnych warsztatów rękodzielniczych, artystycznych i kulturalnych, spotkać osoby z pasją, które chętnie dzielą się swoją wiedzą i umiejętnościami. W czerwcu na placu przed budynkiem organizowane są targi artystyczne „Świniański Kogel-Mogel”.

GOK Świnna od ponad 20 lat organizuje cieszący się wielkim zainteresowaniem Międzynarodowy Konkurs Plastyczny „Mieszkam w Beskidach”. Z każdą kolejną edycją sale GOK-u zapełniają się setkami prac konkursowych w niemal wszystkich technikach plastycznych, a ceremonie wręczenia nagród rozplanowane są na kilka dni.

Natomiast do Beskidzkiego Centrum Nauki powinien zapukać każdy pasjonat nauk ścisłych. Będzie tam mógł „namacalnie” odczuć prawa fizyki poprzez przygotowane eksponaty, przeprowadzić ciekawe eksperymenty i poznać najciekawsze aspekty przyswajania nauk ścisłych.

Szlak Zielono Pachnącej Sosny

Szlak został wytyczony przez Towarzystwo Aktywności Społecznej „Zwyczajni” Świnna – grupę pasjonatów górskich wycieczek z humanistycznym zacięciem. Swą nazwę zawdzięcza on oryginalnemu oznakowaniu (trasę obsadzono sosnami).

Przebiega w północno-zachodniej części Pasma Pewelsko-Ślemieńskiego. Rozpoczyna się w okoli-

cach tzw. „Dużej Tamy” położonej na pograniczu Żywca i Świnnej, biegnie przez Świnną i Rychwałdek do Pewli Ślemieńskiej. Jest próbą przybliżenia rzadko odwiedzanych terenów o szczególnych walorach widokowo-krajobrazowych, łatwo dostępnych dla przeciętnego turysty pieszo czy rowerowego, jak również dla narciarzy biegowych.

Quest „Spacerem po zboczu Łyski”

Tematyka

Witaj, wędrowcze, w naszych pięknych stronach,
Opowiemy ci o beskidzkich groniach.
Ze sobą picie i jedzenie weź
I ruszaj w Świnną – wieś.
Gminę Świnna można również poznać dzięki zwrotkom questu „Spacerem po zboczu Łyski”. Jak obiecują twórcy questu:

„Pobiegamy, pohasamy,
później w trasę wyruszamy.
Gdy się zmęczysz, gdy się strudzisz,
Rzeka Koszarawa cię ostudzi”.

Czas przejścia questu: ok. 45 min

Twórcy questu: Roman Kokociński,
Ewa Klecza, Sylwia Urbaniec, Barbara Dudzik,
Zofia Zyzak, Kinga Buława, Julita Mentel,
Magdalena Matusik

Opracowanie tekstów: Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”,
Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy”

Koordinacja: Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”,
Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy”, Ewelina Wolna

Redakcja: Teresa Lachowska

Korekta: Paulina Foszczyńska

Zdjęcie na okładce: Krzysztof Haase

Zdjęcia: Z. Bukowski, A. Gredysa, Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki
i Koszarawy”, K. Haase, G. Kolonko, M. Krzak, J. Nawalkowska, P. Nawalkowski,
Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”, A. Świst, M. Żoła

Wykonanie map: Małgorzata Czopik

Projekt okładki, koncepcja graficzna: Michał Tincel

Skład: Katarzyna Leja, Michał Tincel

Druk: Drukarnia Archidiecezjalna w Katowicach

Wydawca

Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”

ul. Pod Górą 4, 34-300 Żywiec

tel.: 33 4754821

e-mail: biuro@zywieckiraj.pl, www.zywieckiraj.pl

Fundacja „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy”

adres siedziby: ul. Wspólna 13, 34-331 Świnna

adres biura: ul. Ks. Pr. St. Słonki 31, 34-300 Żywiec

tel.: 607711166, faks: 33 4754477

e-mail: partnerstwo@beskidy.org.pl, www.partnerstwo.beskidy.org.pl

Opracowanie wydawnicze

Amistad Sp. z o.o. – Program PolskaTurystyczna.pl

 PolskaTurystyczna.pl

ul. Plac na Groblach 8/2, 31-101 Kraków

tel./faks: 12 4229922

e-mail: biuro@polskaturystyczna.pl, www.polskaturystyczna.pl

Wydanie I, Kraków 2014

ISBN 978-83-7560-149-7